Cumhuriyet

11 AĞUSTOS 1985

SİYASET 85

PARASIZ PAZAR EKİ
84

GUATEMALA

İNCİR ÇEKİRDEĞİ

ANAP'ın iktidarında iş bulmak için diploma ve liyakat değil eş, dost ve yakada bir arı rozeti lazım.

CEZMİ KARTAY
SODEP Genel Başkan Yardımcısı

●

Dört eğilimli partiden olsa olsa kokteyl parti olur.

HÜSAMETTİN CİNDORUK
DYP Genel Başkanı

●

Sosyal demokratlarla, radikal sağı birleştireceğiz. Ne aşırı sağa, ne aşırı sola taviz vereceğiz. Bir denge partisi olacağız.

VURAL ARIKAN
Eski Maliye ve Gümrük Bakanı

●

Biz zabıta ile değil, ekonomik tedbirlerle bu işi hallederiz. 60 liralık "esnaf narhı"ndan vazgeçip, kendi şartlarına göre çalışmazlarsa, neticeyi şimdiden görüyorum. Kafamı kızdırmasınlar yeni fırınlar açar, ekmek piyasasını belediyenin kontroluna alırım. Dimyata pirince giderken, evdeki bulgurdan olurlar.

BEDRETTİN DALAN
İstanbul Anakent Belediye Başkanı

●

Sayın Başkan, bu sözleri sanıyorum güneş altında iken yapmıştır.

İSMAİL HAKKI KEÇELİ
İstanbul Fırın İşverenleri Sendikası Başkanı

●

Geçen gece restorana gittik. Dans da ediliyor. Bakıyorum adamlara, öyleleri var ki, Tarabya koyundaki kotrası şimdi satsan 500 milyon lira. Ama vergi cetvelinde ara ki bulasın. Orası işne atsan yere düşmez. Bir gecede, işçinin, memurun bir aylık parası ile yemek yiyorlar. Alayına bak, vergi cetvellerinde adı yok.

SAKIP SABANCI
İşadamı

Bize yüzde 35 enflasyon iyi midir diye sorarlarsa, sadece Türkiye'de değil, dünyada yüzde 35 enflasyona nasıl bakılıyorsa söyleriz. Köşemizde oturuyoruz, sorulursa iyi ya da kötü demeden tesbitlerimizi söyleriz. Ağzımızı açmayıp diri diri mezara girecek değiliz. Zaten mezara sığmayız.

SÜLEYMAN DEMİREL
Eski Başbakan

●

Hükümet kovanını kaybetmiş arı gibi vızıldıyor. Bu hükümeti fazla ciddiye almamak lâzım. Bu hükümet acemi okul bandosu gibidir. Herkes ayrı telden çalıyor.

HÜSAMETTİN CİNDORUK
DYP Genel Başkanı

DİNÇERLER ÇEKİRDEĞİ

Bu seferberlik sondan bir önceki çaredir. Başarısızlığa uğranılırsa son çare yabancı ders kitaplarını tercüme edip öğrencilere okutmaktır. Bu durumda kitapların milli muhtevası kalmaz. Yani son çare fiilen olmayan çaredir.

●

Şüphe, bilimsel bir şeydir, ama tahkik etmek gerekir.

●

Kitapları siz okudunuz mu? Kim okudum derse, onu imtihan ederim ona göre.

●

Anlaşmaya göre istediğim bölümü çıkartırım. Ha, bu anlaşmaları ben yapmadım.

●

Biz çok küçük bir grubun gürültücü ve şaşırtıcı bağırtılarına inisiyatifi terk etmeyiz.

●

(Gazetecilere) Sizi kullanıyorlar.

●

İnşallah, bu çok hayırlı bir sonuçla bitecek.

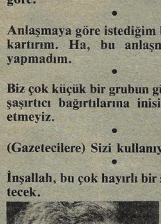

Onun durumuna çok üzülüyorum. Ancak onun hastalığı AIDS değil. Amerikan basını bunu abartıyor. Rock Hudson'u kullanıyor. Bence o normal bir kanser.

ZEKİ MÜREN
Şarkıcı

●

Bakan, işçi meselelerini tartışmak için halkın önünde karşıma çıkacak cesareti gösteremiyor.

SADIK ŞİDE
Türk-İş Genel Sekreteri

●

Bir toplumu mutlu kılmanın üç özelliği vardır: Mutlu bir aile, o ailenin ihtiyaçlarını gideren bir mesken ve sonuncu olarak bir "binit".. Bu üç unsuru halleden toplumlar, insanlarını mutluluğa ve refaha ulaştırmış olurlar.

SADIK ALBAYRAK
Yazar

●

Mevcut ders kitaplarına bakarak, Türkiye'nin buğday üretimini, kömür rezervini, yıllık petrol ihtiyacını, genel ithalat ve ihracat hacmini artık söyleyemezsiniz... Ekonomik ölçüler ve rakamlar değişmiştir... Astronomi kitaplarını rafa kaldıracak yeni buluşlar yapılmış, devreye uzay istasyonları girmiş, beri tarafta Pierre Cardin Kızıl Çin'e sızmıştır. Öyleyse bilgilerin taşhihi, kitapların yeniden tanzimi kaçınılmazdır.

RAUF TAMER
Yazar

●

Rabıtat-ül-Alem-i İslâmî'nin sekreter yardımcısı El Abudi şerefine Beyti'de verilen ziyafete çağrılmıştım. Orada bu yolu tepip gelmiş İmam Buhari markа, iki tane "yürük değirmen" de hazır idi.

ERGUN GÖZE
Yazar

haftanın portresi

Atom Bombasının Babası: Oppenheimer

1945 yılının 16 temmuz günü, saat 5.30'da, Yeni Meksika Çölü'nde, *"Jornada del Muerto"* (Ölüm Yolculuğu) diye adlandırılan yerin 40 kilometre kadar ötesinde, dünyaca ünlü 40 kadar bilim adamıyla bir avuç subay ve asker, ilk atom bombasının patlayışına tanıklık ettiler. Kocaman bir ateş topu göğe yükseldi, moraran ufukta sapsarı bir dalga belirdi. Yüzeyi delen gaz kabarcıkları gibi, pembe, kızıl, kurşuni renkler bu fon üzerinde yer yer yanıp söndü. Kilometrelerce ötedeki Alamogordo'da doğuştan kör bir adam bağırmaya başladı: *"Görüyorum! Görüyorum!"* Ve çok uzaklarda, Potsdam Konferansı'na katılan *Başkan Truman*'a şifreli bir mesaj uzatıldı: *"Çocuklar sağlıklı bir biçimde dünyaya geldi."*

2 Ağustos 1939 günü, aralarında Leo Szilard'ın da bulunduğu Macar kökenli üç bilgin, *Albert Einstein*'a da imzalattıkları bir yazıyla, *Başkan Roosevelt*'ten atom bombası yapımı için emir vermesini istediler. Ancak, durumun ciddiyetini 6 yıl sonra fark eden *Szilard*, çalışmaların durdurulmasını istedi. Oysa Los Alamos Araştırma Merkezi'nin başına getirilen *Robert Oppenheimer* yönetimindeki çalışmalar sonuca varmıştı bile. Aralarında *French* ve *Szilard*'ın bulunduğu *Chicago Grubu*'nun karşı çıkmasına rağmen, *Fermi, Oppenheimer, Lawrence* ve *Compton* gibi bilginleri bünyesinde toplayan bir komite, bombanın askeri amaçlarla kullanılmasını kabul etmişti. Ne var ki, *Oppenheimer* ve arkadaşları, Nagazaki'den sonra istifa edecek, çektikleri vicdan azabı ömür boyu sürecek, içlerinden biri şöyle diyecekti: *"Hükümetimiz bilimsel çalışmalarla ilgili haberleri gizli tutmaya devam ederse, ülkemiz araştırmacıları maddenin yeni gizlerini bulmak için sürdürdükleri çalışmalardan vazgeçip kendilerini kelebeklerin incelenmesine vereceklerdir."*

"Atom Bombası'nın Babası" diye bilinen *J. Robert Oppenheimer,* 1904 yılında New York'ta doğdu. Harvard'da, daha sonra da Cambridge ve Göttingen Üniversiteleri'nde öğrenim gördü. 1929 yılında Kaliforniya Üniversitesi'nde fizik profesörü oldu. Quantum teorisi üzerine çalışmalar yaptı. 1943'te Los Alamos Araştırma Merkezi Direktörlüğü'ne getirildi. Atom enerjisi üzerine çalışmalar yapılan merkezde ilk uranyum bombası gerçekleştirildi. *Oppenheimer,* daha sonra Princeton Enstitüsü ve Atom Enerjisi Danışma Kurulu Başkanlığı yaptı. 1954 yılında bu son görevinden alındı. Kendisine, 1963'te *Enrico Fermi Ödülü* verildi.

haftanın fotoromanı

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler. *(Fotoğraflar: RIZA EZER)*

dünya kulisi

HOLLANDA

Zehirli şarap ve süt

Avusturya'da üretilen şarapların bir bölümünde zehirli antifriz maddesi, dietilen glikole rastlanmasıyla doğan skandal, Avrupa'nın tümünü saracak gibi, hem de sadece şarap alanında değil. Hollanda'da süt reklamları yapan bir firma, süt kutularının üstünde yer alan sözlerin, antifriz maddesi dietilen glikolü çağrıştıracağını düşünerek, daha fabrikadan yeni çıkan 19 milyon lira değerindeki süt kutusunu imha etti. Kutuların üstünde ***"En güzel soğuk sıvı, süt"*** *yazıyordu.*

ABD

Başkan'dan küçük bir eleştiri

Başkan ***Reagan,*** *geçirdiği ameliyatla ilgili karikatürler arasında en çok* ***Bill Carper'in "Washington Times"da*** *yayımlanan karikatüründen hoşlanarak teşekkür etmek üzere karikatürist odasına çağırdı. Karikatüristle 10 dakika kadar görüşen Başkan Reagan, karikatürü herkese gösterdiğini söylerken, bu arada küçük bir eleştiri yapmadan da edemedi. Karikatürde görülen tombul hemşirenin, Bethesda Naval Hastanesi'ndeki hemşire ile hiçbir benzerlik taşımadığını belirterek,* ***"Ve o kibar, tatlı bayana size bunu söyleyeceğime dair söz verdim"*** *dedi.*

FEDERAL ALMANYA

Terörist şişi

Karlsruhe kentindeki "Krone" lokantasının menüsündeki yemek isimleri oldukça ilginç. ***"Belediye meclisi üyesinin tenceresinden", "Çingene eskalopu"*** *gibi. Ama bir yemek ismi var ki, bu isim Krone aşçısının söylediğine göre müşterileri epeyce güldürüyormuş.* ***"Terörist şişi- a la Ulrika"*** *(Ulrika'ya terörist şişi ismili domuz filetosundan yapılan yemeğin üstünde duran şiş, 70'li yıllardaki bir müşterinin ilgisini çekmiş. Müşterinin,* ***"Bu şiş Baader Meinhof'u şişleyecek kadar sivri"*** *demesiyle, yemeğin ismi "Terörist şişi- a la Ulrika" olarak kalmış.*

GÖREV

İşini kaybetmekten korkmuyor

Texas'ın Crabb kentinin 12 yaşındaki Belediye Başkanı ***Brian Zimmermann,*** ***"Belediye başkanının görevi, oturup görevde kalamazsam ne olur diye kara kara düşünmek değildir"*** *diyor. 1983'te seçilen başkan, seçim kampanyasında bir tek vaatte bulunmuş: Crabb kentiyle, Houston kentlerini birleştirmek. Ancak kent halkı, bu hafta yapılacak oylamada bunu kabul ederse, Zimmermann işinden olacak, çünkü Texas yasaları birleşik bir kentin belediye başkanının en az 18 yaşında olmasını öngörüyor. Zimmermann ise, görevini kaybetmekten korkmuyor ve* ***"Yapacak daha başka çok şey var. Balık tutmaya giderim herhalde"*** *diyor.*

IMF

Zenginlerden fakirlere öğütler

ABD Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan bir istatistiğe göre, Uluslararası Para Fonu çalışanları, dünyanın en fazla para kazanan bürokratları. İstatistiğe göre, IMF'nin Washington'daki merkezinde çalışan 1666 kişinin dörtte birinden fazlası, yılda en az 50 bin dolar (net) kazanıyor. Üst düzeydeki görevlilerin yıllık net ücretleri 100 bin dolara yaklaşıyor.

IMF'nin tasarruf önerdiği borçlu ülkelerde ise kişi başına düşen ortalama yıllık gelir 1000 hatta 100 dolar civarında.

HAFTANIN KONUĞU

ŞABAN KÜÇÜKOĞLU

Şaban Küçükoğlu, ANAP Kastamonu milletvekilliğinin yanı sıra, otelcilik, kerestecilik yapıyor ve şoförler kooperatifi yöneticiliği yapıyor. 20 yıllık hukuk fakültesi öğrenciliğinin getirdiği deneyimle de "inek hesabı" yaparak faiz politikasının abes olduğunu ispata çalışıyor. (Fotoğraf: RIZA EZER)

başı ilçesindeyiz. Tentelerle, çalı ve ağaççıklarla gölgelenmiş (bir açık hava kebapçısı).. Haymana Ovası'na, Adana yoluna doğru öyle bir yayılıp dal budak salmış ki, adının "Kebabistan" olmasına ne Afganistanlı "Babrak Karmal"ın itiraz etmesi mümkün, ne de Pakistanlı Ziya Ül Hak'ın. Yığınla masanın arasında en tenhalardakinden birine oturduk. Küçükoğlu, kallevi bir siparişi garsona tebliğ etti. "Tandırda domates biberli, kuzu böğrü ve beraberinde kuzunun böğrünü dolduracak bulgur pilavı ve bir-iki altlık meze ve bir de büyük rakı. Ancak rakının kapağını açmadan teybi çalıştırmak gerekti çünkü bu, yazıyı "alkolün etkisinden" korunmanın tek yolu idi.

Sonradan konuştukları yüzünden Küçükoğlu'nun başı derde girer, ortalık karışırsa, içki onun için hafifletici neden sayılabilirdi. Ama sarhoş muhabbetini yazı diye gazeteye götürmenin su götürür yanı yoktu...

Rakı şişesi ile bardaklar merhabalaşmadan genel bir ısınma sorusu sormak uygun olacaktı:

—Şaban Bey, üç hafta sonra Meclis yeniden açılıyor. Üçüncü yasama yılına başlarken, bir iktidar milletvekili olarak memleketin "durum vaziyetini" nasıl görtüyorsunuz?"

Sayın Küçükoğlu, yerli Samsun'dan derin bir nefes çekti, dumanını çevredeki masalara doğru üfleriken, çenesi ile de kuzuları, piliçleri, balıkları büyük bir iştahla yok etmeye girişmiş kalabalığı göstererek:

"Sen bakma enflasyon, mefiasyon laflarına, ortadirek yiyip içip keyfine bakıyor... Huzur içinde herkes. En ileri devletlerde bile olan bazı sıkıntılar var, ama bunlar da zamanla ortadan kalkacak..."

Soru çok genel olduğu için Küçükoğlu'nun yanıtı da elbette böyle genel olacaktı.

milliyetçiliğinin zekâ ve kabiliyetinin neleri çözebildiğinin ispatıdır."

Sayın Küçükoğlu'na kabalık etmek istemiyorduk. Ama konuşmanın da bir "tarih ve birlik beraberlik sohbeti" olmasına engel olmak gerekti...

"Bu deve derisi, körükler ile ANAP içindeki gelişmeler arasında ilinti ne ölçüdedir?.." diyecek olduk.

İşaret parmağını ağzına götürerek "sus.." ile "bir dakika.." işaretini aynı anda yaptı..

"Gelelim göç meselesine.." diyerek bir an duraladı, karpuzdan aldığı bir parçayı ağzına göttürdü. Doğru Yol Partisi'ne veya Vural Arıkan'ın "Mutasavver Birkaç"ına gidebileceklerden söz edecek diye düşündük. Karpuzun çekirdeksizi denk geldiği için sessizlik çok kısa sürdü.

"Göç meselesine gelince," dedi. **"bir kol Rusya istikametinde, komutan Atilla'nın başkanlığında Roma'ya gitmiş ve Avrupa'yı sarsmıştı. Osmanlılar, Selçuklular, Uygurlar gibi bir bölümü de Anadolu'ya gelmişlerdi. Buraya gelen Osmanlılar, 400 çadır ile bir oba halinde gelmişti. Bunlar, Fransa ile Almanya arasındaki bir tampon millet gibi Söğütözü'ne yerleşmişlerdir. Yani Bizans ile Selçukluların arasına. Fakat 400 çadırın gücü ne? 400 çadırda birer erkek olsa 400, üçer erkek olsa, 1200.. 1200 erkek ile bir imparatorluk kurulur mu?"** Kurulmaz elbet.. Parti kurmak için bile yirmi bin kişi falan gerekiyor..

"Tabii kurulmaz. Bunun üzerine yıllarca düşünmüş taşınmışlar. Yeniçeri ocağını icat etmişler. Demişler ki, (Ben gavurun oğlunu alayım, toplayım, devşireyim bir ocak kurayım, adına Yeniçeri ocağı deyim. Gavurun oğlunu alıp, Türk-İslam sentezi altında bir Osmanlı ordusu kurayım. İşte ordu ne yapmış, Edirne'yi almış, Bursa'yı almış, İstanbul'u Anadolu'yu almış, Çanakkale'yi almış, Viyana'nın kapısına dayanmış. Avrupa ne yapmış. Artık Türklerden kurtulmanın tek çaresi, dinde reform, rönesans demiş. Yani Türkün şerrinden Avrupa'da rönesans olmuş. Türk olmasa idi, Avrupa'da hiçbir şey olmazdı.."

Leonardo da Vinci'nin doğmasında da Türklerin bir etkisi olmuş mu demek istiyorsunuz?

"Tabii ne sandın..

Leonardo da Vinci'nin karşısında mimar Sinan vardı. Mikelonco'nun karşısında da öyle. Hepsinin karşısında birisi vardı. Bakiler, Fuzuliler. Denizde Barbaros, Akdeniz'i dümdüz etmişti. Avrupalılar bakmışlar ki, çare yok. "Dinde reform" demişler. İşte Otuz Yıl Harpleri..."

Yapacak bir şey yoktu. "Haftanın Konuğu" olarak Şaban Küçükoğlu masaya hâkimdi. Garsonlardan desteği vardı. Garsonlar onun gözüne bakarak servis yapıyorlardı.

Buna sandalyeye astığı ceketinin yakasındaki altın TBMM rozetinin manevi ağırlığı da eklenince konuk o değil, biz olmuştuk. Öyle olunca da umduğumuzu değil, bulduğumuzu "yemek" zorunda idik.

Ayrıca Küçükoğlu'ndan memleket hakkında görüş almak ya da en taze ANAP dedikodusunu sızdırmak ağustos sıcağına fazla uygun düşmeyebilirdi de.. Bu nedenle en iyisi Sayın Küçükoğlu'nu kendi haline bırakmak, tarihin tozlu yapraklarını çevirmesine hiç karışmamaktı.. Çünkü tandır kuzu henüz masaya gelmemişti, bu yüzden

Küçükoğlu'na göre: Bilgimiz olmazsa Şikago okulunun kurbanı oluruz:

Yumurta hakkında üç gün nutuk atıp omlet pişiremeyenlere ihtiyacımız yok

AHMET TAN

Şaban Küçükoğlu, TBMM'deki, brüt, dört yüz milletvekilinin adı sanı en az bilinenlerinden. Kendisi bunun nedenini, **"şehir çocuğu"** olmayışına, bir de partiler ve parlamento içinde fırsat eşitliği bulunmayışına bağlıyor.

Yoksa, tam yirmi yıl sürdürdüğü Ankara Hukuk Fakültesi öğrenciliği sonunda hukuk diplomasına kavuştuğu gibi, politik şan ve şöhrete de aynı azim, sabır ve mücadele ruhu ile ulaşması pekalâ mümkündü...

ANAP Kastamonu Milletvekili Küçükoğlu'nu, ağustos sıcağının başkenti kavurduğu bir öğle vaktinde TBMM'deki makam odasında bulduk. "Hava muhalefeti" de Meclisin tatilde olması da milletvekillik görevine ve Küçükoğlu'na "dur" diyememişti. Çünkü, Kastamonulu seçmenler, "dur, durak" bilmiyorlardı. Atladıkları gibi otobüse, soluğu TBMM Nizamiyesi'nden geçip Küçükoğlu'nun makamında alıyorlardı.

Cumhuriyet'e "Haftanın Konuğu" olur musunuz? Sorusunu, "THY'nin ilk astronotu olur musunuz?" sorusu gibi soğuk karşıladı. Biraz üsteleyince yumuşar gibi oldu.

Bu kez **"Siz benim konuğum olun"** dedi. **"Ben size bir rakı içireyim.."** Ağustos güneşi altında kavrulan yüce Mecliste milletvekili makam odasında pakette "bir buçuk acılı adana" ile çay bardağından rakı içmek "gazetecilik kariyeri"ne değilse bile, Siyaset ekine yeni bir şey eklemek olacaktı. "Görev sırasında içki içmek" suçu, "Vazife her şeyden mukaddestir" hadisi şerifi ile dengelenebilir mi diye düşünürken, Küçükoğlu işi ve lafı bağlayiverdi. **"Yanımda biri daha olacak,"** dedi. **"Akşama biz Gölbaşı'na gidiyoruz. Beraber gidelim..."**

"Akşam" ve **"Gölbaşı"** sözü, itiraz edilecek bir nokta bırakmamıştı...

.....

Çankaya'ya yarım saat uzaklıktaki Göl-

1977 yılında ben bu Turgut Özal'ın ilerde bir parti kurup başına geçeceğini o zamanlardan anlamıştım. Nasıl mı? Demirel, bütün dış memleketlere onu gönderiyordu. Borç, kredi meselelerine. Bu, Demirel'in bile onu takdir ettiğini ve mühim bir şahsiyet olduğunun ispatı idi. Sonra aradan yedi sene geçti. Benim haklı olduğum ortaya çıktı.

Daha özel bir soruya atlamak gerekiyordu.

Sayın Başbakan da sizinle aynı görüşte. Ama ANAP grubunda da parti içinde de aynı görüşü tam paylaşmayanlar olduğu söyleniyor... Hatta bunlardan birisi de siz-siniz deniyor.

Küçükoğlu, karpuz ile beyazpeynir tabağı arasında duran teybe kaçamak bir bakış attı. Sandalyesinin arkasına yaslandı. Başbakan Turgut Özal, bakanların konuşmalarını, Başbakanlık Basın Merkezi'nin kontrolü altına almıştı. Bakanlar öyle "ayaküstü konuşmayacaktı." Sayın Küçükoğlu, çok şükür ne bakandı, ne de ayaküstü konuşuyordu.

"Ben sana bir şey diyeyim mi?" dedi. **"Türkiye için birlik ve beraberlik ruhu kadar mühim bir şey yoktur dünyada. On altı devlet kurduysak ve İsa'dan yüzlerce yıl önce, yüzlerce kilometrelik Çin Seddini, otuz milyonluk Çin milleti, bir avuç Türkten korkup yapmış ise bu, birlik, beraberlik ruhu sayesinde olmuştur.**

Ne zaman ki, Türk milleti Orta Asya'da birlik, beraberlikten ayrılmış, o zaman Çinliler, Türkleri son ferdine kadar harcamış. En son fert nereye gitmiş? Ergenekon'a gitmiş.. Ne yapmış Ergenekon'da? Beklemiş, üremiş, çoğalmış ve zekâ ve kabiliyetini kullanıp, dağların demirden olduğunu görüp bunu nasıl eriteceğinin hesabını yapmış ve yetmiş bin deve derisinden körük yapmış ve dağları o dağlardan çıkmıştır. İşte bu, Türk milletinin

hem elleri hem ağzı meşgul değildi... Ayrıca durup dururken, işin ucunda "entelektüel bir ürün" yaratmak da vardı. Öyle ya, hukuk fakültesi mezunu bir iktidar milletvekilinin "tarih bilinci"ni yansıtabilmek, Türkiye Parlamentosu'nun "bir bölü dört yüzlük" bir kesiti olacaktı.

Sayın Küçükoğlu, devam ediyordu:

"Şimdi gelelim İstanbul'un Fatih hazretleri tarafından fethine. Küre ilçesinden pirit madenleri gidiyordu. Her bir top, beş yüz kilo, bir ton gülle atıyordu. Bu gülleleri itecek barut ve bunun hesabı, bu topların İstanbul surlarının dibine getirilmesi, bugünkü Londra asfaltı yoktu, muazzam bir organizasyon idi. Peygamberin sancaktarı Eyüp Ensari bile gitmiş İstanbul'u zaptedememişti. Öyleyse, çok ince ve keskin hesap yapmak lazımdı. Fatih hesabını yaptı. Gemiler, Kabataş'tan karaya çıkarılıp, Haliç'e indirilecekti. Ama bu hesaptan kimsenin haberi yoktu. Her şey çok güzel idi. Hatta Fatih derki,' benim büyüğümün bir telinden sakalımın telinin haberi olsa keser atarım..'

Bugün Amerika bile donanmasını bir gecede Kabataş'tan Haliç'e aşırtamaz. Fatih ne yaptı? Şimşir ağacından keresteler üzerinde gemileri kaydırdı. Ben kendim kerestecîyim. En iyi şimşir kerestesi Adapazarı'ndan çıkar. Oradan bir günde taşıttılar. Fatih'e kadar katran bilinmiyordu. Şimşirleri katrana buladılar, aşınmasın ve kaysın diye. Onları çekecek insan ve manda gücü, halatlar hepsi bir hesap. Buna şimdi medeniyette, fizibilite diyorlar. Anlatabiliyor muyum.."

Bu sırada bulgur pilavı ile desteklenmiş tandırda kuzu böğrü sökün ediyordu. Küçükoğlu, Kastamonulu arkadaşı ve seçmenine, foto muhabirimiz Rıza Ezer'e "Buyrun" dedi. Birkaç lokmadan sonra, Küçükoğlu, tarihi açıklamalarına aniden son verdi. Lafı kendiliğinden siyasete getirdi:

"Politikada alıp başını gitmek yoktur. Biz Vural Arıkan gibi bırakıp gitmeyiz. Partide bir şaşma olursa, içeride mücadele ederiz. Çünkü Türk milleti bize Anavatanlıyız diye rey verdi. Partimiz yolundan inhiraf (sapma) etmiş değil. Ederse, mücadele başlar. Yapılacak çok işimiz var. Kırk bin köyün elektrik su yol meselesini halledeceğiz, dediysek, Musa'nın asasını vurup denizi ikiye yarması gibi, bir anda olmaz bu.

Bizim bilgili tecrübeli girişken insanlara ihtiyacımız var. Yoksa, yumurta hakkında üç gün üç gece nutuk atıp da bir sahan omlet pişiremeyen kızlar bize lâzım değil.."

Sayın Küçükoğlu'nu telsiz dili ile arada "Anlaşıldı, tamam" anlamına onayluyoruz. Ama o, "mevzuların" yeterince anlaşılmadığı inancında yine de hemen yeni bir noktadan anında **"saplama"** yapıyor:

"Biz merkantilizmi bilmiyoruz. Onu öğreneceğiz. Fizyokrasiyi de öğreneceğiz. Neoklasikleri de bileceğiz. Şikago ekolünü de bilmek zorundayız. Ancak Çinlilere korkudan Çin Seddi inşa ettiren, karadan gemi yüzdüren cedlerimize layık olamayız. Bilgimiz olmazsa, Şikago ekolünün kurbanı oluruz. Türk sentezini bulmak zorundayız."

Sayın Küçükoğlu, son derece akıcı konuşuyor. Yalnız şivesi seçim bölgesinin en koyu özelliklerini taşıyor. Akıcı konuşmasında yirmi yıl süren hukuk öğreniminin payı olmalı:

"Biz, hukuk fakültesini keyif ve zevk için okuduk. Yoksa bizim yetmiş kişilik köy mektebinden, üniversiteyi bitiren, bir tek ben oldum. Hukukun bitmesi, biraz da mecburiyetten oldu. İşim icabı veyahutta, aklıma takılan bir mevzuyu öğrenmek istiyordum. O mevzunun kitabını alıp okuyordum. Meselâ şirketler, icra, iflas gibi. Gidip imtihana giriyor, geçiyordum. Sonunda baktık ki, diplomayı almışım. Biraz zaman geçti tabii. Yirmi yıl falan."

Küçükoğlu'nun kendisi de diplomalı, ama diplomalılardan pek hoşlanmıyor. Çünkü diplomalıların çoğunun "işbilir ve işbitirir" taraflarının zayıf olduğuna inanıyor. Ona göre her işin başı deney, tecrübe ve yılmadan çalışma. Bu işe, "pehlivanlık da yaptığı için" güreşten misal veriyor. Amerikalıların bir kaç yıl sonra dünyanın en iyi güreşen milleti olacağını belirtiyor. Çünkü, Amerikalılar güreşi de "kompütür gibi mekanik" hale getirmişler. Biz ise güreşte silinip gidiyoruz. Çünkü bizim pehlivan kolum kırıldı diye ağlayarak güreşi terk ediyor. "Ulan yaptırmayıver kolunu. Adam mengeneynen mi kırdı ki ağlıyon, teres oğlu teres.." diyor...

Peki karadan gemi yüzdüren, korkusundan Çin Seddi inşa ettirilip, rönesans başlatan Türk milleti niye kolunu kaptırıyordu, niye ataların şanına layık çizgiden uzaklaşmıştık?

Küçükoğlu'nun bu soruya yanıtı çok kısa:

"Zengin olma ihtirasını kaybettik. Herkes bir maaş bulayım, yan gelip yatayım peşinde. Tüccarı bile bu kafada. Onlar da parayı bankaya atıp hazır faiz yemek istiyorlar. Bugün bir mühendis devlet memuru olmak hayali kurar mı. Şimdikiler kuruyor. Bir imtihan açılsa, binlerce mühendis bir avuç para için masa başında oturup ay başını beklemeye dünden razı. Peki icatları keşifleri kim yapacak?

Fatih ne yaptı? Şimşir ağacından keresteler üzerinde gemileri kaydırdı. Ben kendim kerestecîyim. En iyi şimşir kerestesi Adapazarı'ndan çıkar. Oradan bir günde taşıttılar. Fatih'e kadar katran bilinmiyordu. Şimşirleri katrana buladılar, aşınmasın ve kaysın diye.

Kuranı Kerim de aynı şeyi söylemiş, 'Düşmanından üstün silahla savaş' demiş. Bu silah, sanat silahı olur, sanayi silahı olur, hatta berberlik silahı olur. Amerika'dan üstün berber yetiştirebiliyorsan, o sahada üstünsün, memleketini geliştirebilirsin demektir."

Peki kendisine grup toplantılarında da konuşma engeli çıkarılıyor mu idi. Hayır çıkarılmıyordu. Orada "Sayın Başbakanın gözlerinin içine baka baka birçok şeyi açık seçik ortaya koyabildiğini" belirtiyordu. Ne idi bunlar?

"Bir kere enflasyon meselesini ele alalım. KİT'lere zam yapmazsan, enflasyon biçak ile kesilmiş gibi tık, diye biter. Gelelim faiz politikasına. Bu faiz politikasının köyde bile yürüyemeyeceğini bir "inek hesabı" yaparak verelim. Köylü iki yüz peşin verip, iki yüz bin lira veresiye ile iki inek aldı, diyelim. İnekleri sağıp sütünü içer satar. Zamanı gelince de parasını ödemeye geliciktir. Bu arada ineklerden iki de buzağı alır. Onları biraz büyütür, çiftini iki yüz bine satar. Çünkü bu arada inek ve daha fiyatları faiz, pahalılık dolayısı ile yükselmiştir. Böylece borcunu öder. İneğin biri de o kadar içtikleri sütler de köylünün yanına kâr kalır. Yüksek faiz politikası bu yüzden abestir..."

Küçükoğlu'na siyasete nasıl bulaştığını, ANAP'a nasıl girdiğini, nasıl milletvekili olduğunu sorduk. **"Babamız Demokrat Partili, sonra Adalet Partili idi. Ben pek bu işlere girmemiştim. Ama 1977 yılında ben, bu Turgut Özal'ın ileride bir parti kurup başına geçeceğini o zamanlardan anlamıştım. Nasıl mı? Demirel, bütün dış memleketlere onu gönderiyordu. Borç kredi meselelerine. Bu, Demirel'in bile onu takdir ettiğini ve mühim bir şahsiyet olduğunun kapatı idi. Sonra aradan yedi sene geçti. Benim haklı olduğum ortaya çıktı."**

Artık rakılara uzanabilirdik. Kadehleri tokuşturarken, şerefine içilecek o kadar çok şey olmuştu ki! Ama yine de en iyisi "demokrasimizin üstüne iyilik sağlık" dileği idi.

Mutfaktan spor alanlarına

Dün sporun dışında tutulmaya çalışılan kadınlar, bugün artık erkeklerle aralarındaki mesafeyi kapattılar. Futbol oynuyor, judo yapıyor, halter kaldırıyor, rallilerde direksiyon başına geçiyorlar.

1909'da kadınlar arası bir yüzme karşılaşması düzenleyen Werdohl Yüzme Kulübü Başkanı, 22 ağustos günü hükümetten bir talimatname aldı. Söz konusu talimatnamede kulübün yakışık almayan şeylere göz yummaktan dolayı zan altına girmesi istenmiyorsa, belirtilen talimatlara mümkün olduğunca uyulması isteniyordu. Yazıda, **"Bayanlar yüzme karşılaşması sırasında erkek seyircilerin en az 300 metre uzakta bulunmaları sağlanmalıdır. Eğer bu talep, herhangi bir nedenle yerine getirilmeyecek olursa, duruma polis tarafından müdahale edilecektir"** deniliyordu.

Kadınlara spor alanında birtakım kısıtlamalar getirilmesi, henüz bütün geçmişte kalmış değil. Alman Judo Birliği'nin kadınların judo yapmalarını, ancak 1970'te kabul etmesine ne demeli? O yıla kadar judonun kadınlar için estetik bir spor olmadığı söyleniyordu. Oysa kimse kadınlara judo yapan erkeklerin görüşünün estetik olup olmadığını sormamıştı.

Sporun dışında tutulan kadınların bu uyguamaya isyanları 19. yüzyıl ortalarında başladı. Erkek spor kulüplerine giremeyen kadınlar, kendi kulüplerini kurmaya başladılar. Yukarıda 1909 yılında yapılan bir bayanlar arası boks maçı görülüyor.

Kadınlar, futbol oynamanın zevkli olduğunu düşünmeye başladıklarında, **Breitner** ve **Beckenbauer** de dahil olmak üzere bütün erkek futbolcular, kadınları durdurmak için ayaklanmışlardı.

Sporun dışında tutulan kadınların isyanı, 19. yüzyılın ortalarında başladı. Artık **"Evde oturup yemek pişirin"** sözünü duymak istemiyorlardı. Erkeklerin tekelindeki spor kulüplerine alınmayan kadınlar, kendi kulüplerini kurmaya başladı. Jimnastikten başlayarak yavaş yavaş spora sıçıyorlardı. Ama atletizmin kapıları onlara hâlâ kapalıydı. Bunun için 1904 yılını beklemek gerekecekti. O yıl Berlin'de düzenlenen kadınlar arası atletizm karşılaşmalarında, 3 bin seyircinin önünde 400 ve 500 metre koşuları yapıldı.

Spor yapan kadınlar, sadece spor dalları açısından değil, aynı zamanda giysilerinde de kısıtlamıyordu. Erkeklerin uzun süreden beri spora elverişli kısa pantolonlar giymelerine karşılık, kadınlar hâlâ vücutlarını zırh gibi saran uzun elbiseler, çoraplar giymek zorundaydı. Yüzme karşılaşmalarında bile elbise giyme zorunluluğu, bu sporu sadece hedefe varabilme çabasına dönüştürüyordu... Kayak yapan kadınlar, 1920'ye kadar kayak pantolonlarının üzerine uzun etek giymek zorundaydılar. Ancak gözden uzak yerlerde eteklerini çıkarıp sırtlarındaki torbalara koymalarına izin veriliyordu.

Eşit haklara sahip olabilme açısından ilk önemli gelişmeler, kadınların atletizme katılmalarıyla başladı. Giderek kadınlar sadece kendi spor kulüplerinde değil, erkeklerin tekelindeki kulüplerde de faaliyet gösterir oldular. Kadınlar, artık erkeklerle aralarındaki mesafeyi kapattılar. Futbol oynuyor, judo yapıyor, halter kaldırıyor, rallilerde direksiyon başına geçiyorlar ve hatta vücut geliştirme şampiyonalarına bile katılıyorlar.

ZEIT Magazin'in 2 Ağustos 1985 tarihli sayısından derlenmiştir.

Umutsuz iyimser bir şarkıcı

LEONARD COHEN

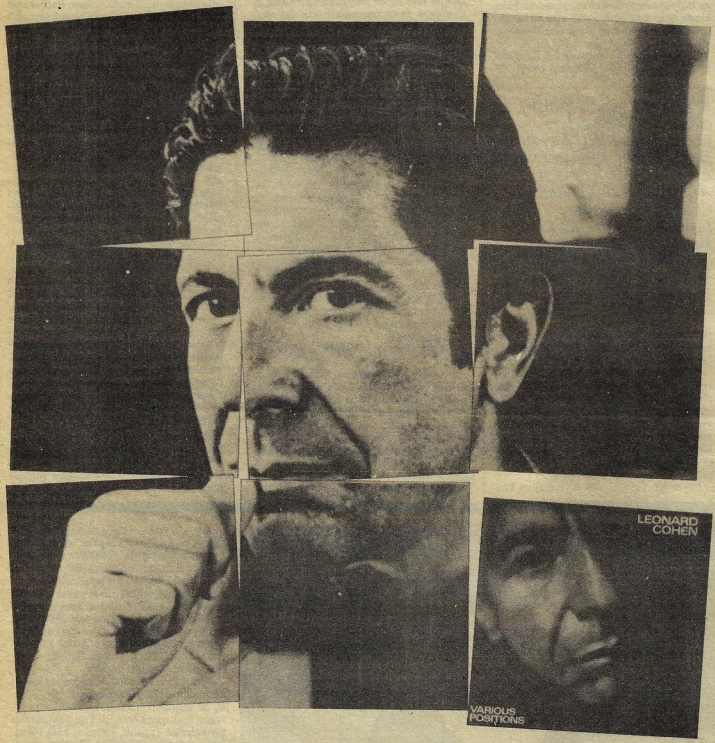

Kanadalı ozan-müzisyen, ilk plağını 1969 yılında doldurmuş. Din, karaseyda, hüzün, ihanet ve savaş temalarını sade bir müzik ve durgun, ama dolu bir sesle işleyen Cohen'in beşinci uzunçaları ve altıncı kitabı şu aralar piyasaya çıktı. "Suzanne", "Joan of Arc", "Chelsea Hotel" gibi artık klasik olmuş şarkıların yaratıcısı olan Musevi asıllı sanatçı, Bob Dylan, Allen Ginsberg, Joan Baez kuşağının ayakta kalmış ender müzisyenlerinden biri.

RAGIP DURAN

LONDRA — 51 yaşında. Montreal, New York ve Ege'deki Hydra Adası'nda sürdürüyor yaşamını. En son karısının adını nüfus memuru bile bilmiyor. Quebec'in Fransız çoğunluklu Montreal kentinin Yunan mahallesinde bir zamanlar **Suzanne** ile birlikte olduğunu okumuştuk. Hydra Adası'nda ise **Marianne**'dı çocuğunun annesinin adı. **Kanada**'da pek fazla tanınmıyor. New York'ta ise daha çok romanları ve şiirleri biliniyor. McGill Üniversitesi'nde tıp eğitimi gören bu genç, Rus asıllı bir Musevi çiftin oğlu. Şarkılarında, ezgisinde Slav-Musevi havası seçiliyor. Son uzunçaları **"Various Positions"**da (çeşitli pozisyonlar) ise Hydra günlerinden kalma Yunan havaları koklanıyor.

Önceleri sadece şarkı sözü ve müzik yazan **Cohen, Judy Collins** ve **Joan Baez**'in teşviki ile sahneye çıkmaya başlamış 1970'lerde. 1969'daki Aix en Provence festivalinde sahneye beyaz bir atla çıkmıştı. Bense 1972'deki Paris Salle Pleyel konserinden bu yana nasıl değiştiğini görmeye gittim Hammersmith Odeon salonuna.

Hazreti Musa sevgisi

Üç bini aşkın izleyici vardı salonda. Kapalı salonda tek tük parlayan kibrit ya da çakmak alevlerinin, biraz kalınca sarılmış sigaraları ateşlediğini gördüm. Oysa ki, 13 yıl öncesine oranla daha gürültülü bir konserdi bu seferki. Kimi giriş taksimleri gereksiz yere uzatılmış, aralara yine gereksiz bir takım gitar soloları sokulmuştu ki, **Cohen**'in özgünlüğü olan country-folk türünü daha çok rock-jazza hem de zorlayarak dönüştürüyordu.

Ama yine de, örneğin, bir **"Suzanne"**, bir **"So Long Marianne"** ya da Cohen resitallerinin değişmez prolog/epilog parçası **"Bird on the wire"** çaldığında, artık az çok yaşını başını almış seyirciler patlatıyordu alkış tufanını. Çoğu ilk kız arkadaşlarını **Cohen** dinleyerek öpmüşler, Hippi, Vietnam Savaşı, LSD dönemlerinde **Cohen** kasetleri değerli bir ot tutamı olmuştu onlara.

Şiir, roman, ezgi ve şarkı bütünü

"Öyle dönemler olur ki, kalbinizi bazen bir şişkebap gibi duyumsarsınız" dedi Cohen bir ara. **"Hitler'e Çiçekler"**, **"Esirlerin Enerjisi"**, **"Dünyanın Baharat Kutusu"** ve son çıkan **"Rahmet Kitabı"** başlıklı şiir kitaplarının, **"Şahane Yitirenler"** ve **"En Sevilen Oyun"** romanlarının yazarı, ezgisi, şiiri, romanı ve sahnede seyirci ile iletişim kurması çelişmesiz, sade, hafif ama derin anlamlı bir sanatçı. **"Cennetin Parazitleri"** şiir kitabının sözcük marangozu, esrar şehidi **Janis Joplin** ile yaşadığı aşka itiraf ettiği **"The Chelsea Hotel 2"** şarkısında **"Sen yakışıklı adamları tercih ederdin. Ama benim için bir istisna yapacağını söyledin"** derken, avam deyişle kara-kuru yüzünü, karga burnunu, müziğinin güzelliği ile dengelediğini öne sürüyor.

"Nerede Bu Akşam Benim Çingene Kızım?" adlı parçasında ise gezginliğin özgürlükle eşanlam kazandığını anlatıyor **Cohen.** Şubat sonundaki Londra konserinde, bayan hayranlarından biri şiddetli ısrarla **"Lady Midnight"** adlı parçasını isteyince, Cohen önce ağırdan alıyor, ısrarın sonu kesilmeyince, flörte başlıyor: **"Hanfendi, akşam sizin evinize gelip söylerim. Çünkü bu akşam benimle çalışan orkestra bu parçayı çalışmadı."** Israrın sonu gelmiyor. Cohen: **"Hanfendi unutmadım sizi."Yanıt: "Ladyyy Midniggghht"** Kızar gibi oluyor Cohen. **"Söylemeyeceğim."** **"Lady Midnight." "Bir daha isterseniz, üç saat daha başınıza ekşir, sahneden inmem."** Ve salonda korkunç bir sevinç. Ama bayan hayranı sıkı bir kadın. **"İsterim de isterim".** Cohen'in arabuluculuk girişimleri: **"Hanfendi çok istiyorsanız buyrun sahneye."** Neyse sonuç olarak Lady Midnight yok repertuarda. Artık üç kez **"faux rideaux"**'dan sonra, gerçekten son şarkısını söylüyor Cohen. Konser başlayalı üç saat olmuş. Ve bitiyor konser. Alkışlar ve perde. İnsanlar giyinmiş, çıkmak üzereler salondan. Yine bayan hayran: Lady Midnight!

16 yıl ve evrensellik

Cinselliği yani tensel seviyi, dini bir yorumla, yumuşak bir tarzda önce dize, sonra ezgi haline dönüştürmesini kuşkusuz iyi bilen bir sanatçı. Ama Cohen'in, bugün en önemli özelliği herhalde yine de, kalıcılık. **"Odadan Şarkılar", "Sevi ve Nefret Şarkıları", "Eski Tören İçin Yeni Deri"** adlı uzunçalarları Batı Avrupa, ABD, Avustralya hatta Japonya'da, hâlâ satılır, hâlâ dinlenir. Ocak-Mart 85 arasında 21 değişik Avrupa kentinde 35 konserlik bir turneye çıkan Cohen, müzik tarzını biraz poplaştırmış da olsa, konserde eskiye oranla daha az ve daha anlamlı konuşmasıyla meraklıların beğenisini topladı.

Bakalım 5 yıl sonra hangi kentte **"Böyle elveda demmez"**şarkısını dinleyebileceğiz?...

BATAN GEMİNİN MALLARI—Naschmarkt'ta her cumartesi kurulan sebze ve meyve pazarında hiç zorluk çekmeden alışveriş edebilirsiniz. Kendinizi Salı pazarı, Beşiktaş pazarında veya herhangi bir pazar yerinde hissedebilirsiniz: "Elmaya gel elmayaaa!", "Taze bunlar... Taze bunlaaaar!", "Batan geminin malları bunlaaaar!" gibi. Olur da yolunuz Viyana'dan geçerse, Tuna Nehri kenarında kuracağınız çilingir sofrası için Naschmarkt'u uğrayın. (Fotoğraf: MEHMET İNHAN)

Viyana'nın sebze ve meyve pazarı Naschmarkt'ta Almanca'dan çok Türkçe konuşuluyor

Viyana'daki Anadolu

MEHMET İNHAN

VİYANA — Viyana'da ünlü opera binasının bulunduğu ve şehrin merkezi sayılan Karlsplatz'dan yeşil U4 metro hattıyla bir istasyon giderseniz ve hele günlerden cumartesiyse metrodan çıktığınızda kendinizi bambaşka bir dünyada bulursunuz. Burası, Almanca'dan çok Türkçe konuşulan Viyana'nın sebze ve meyve pazarı Nacshmarkt'tır Akdeniz ve Doğu Naschmark'ta başlar.

Uzun bir alanın ortasından üç yüz, dört yüz metre boyunca uzanan bu şirin pazar yeri sağlı sollu dükkânlarla, kiwiden hindistancevizine kadar her türlü sebze ve meyvenin sergilendiği tezgâhlarla doludur.

Dar ve uzun çarşı yolunu balık istifi dolduran müşteri kalabalığı ise uluslararası bir renk ve çeşit cümbüşüdür. Bu bölge, yüzyılın başlarında ünlü mimar Otto Wagner tarafından yeniden düzenlenmiş, birçok bina yıkılarak geniş bir alan oluşturulmuş. Kendisi o dönemin mimari tarzı "Jugendstil" ögeleri taşıyan metro istasyonunun hemen karşısında Otto Wagner'in iki binasını ve dış duvarlarını süsleyen rengârenk motifleri görmek mümkün.

Cumartesi günleri buranın bir heyecanı daha vardır. İstasyonun hemen arkasına, pazarın devamı olan alana büyük bir bitpazarı kurulur. Flohmarkt, cumartesi günleri evinin eksiğini, giyim kuşam gereksinimini en ucuza gidermeye gayret gösteren dar gelirlilerden, yabancı işçilerden, öğrencilerden tutun da antika meraklılarına, yeni giysi ve saç modellerini sergilemeye gelen punklara kadar envai çeşit insanın buluşma yeridir. Acil bir gereksiniminiz olmasa bile cumartesi öğleden sonrasını Flohmarkt'ın tezgâhlarındaki milyonlarca akla hayale gelmeyen ıvır zıvır eski eşyanın ve absurd bir defileyi andıran kalabalığın arasında dolaşarak geçirmek sonra da eve, mesela çok ucuza kapatılmış 1930 yapımı bir gramofonla dönmek Flohmarkt'ın özüne uygun düşer.

Biz şimdi Kettenbrücken istasyonunu ve orada bizi karşılayan punkları geride bırakalım ve Naschmarkt'a yönelelim. Rengârenk tezgâhların arasından akan kalabalığı yararak çarşı sokağına giriyoruz ve çok geçmiyor ki kulağımıza tanıdık nidalar takılıyor:

— Elmaya gel bitte elmayaa!...

— Batan geminin malları... Bitte şöödn!

Eh... arada yabancı unsurlar olmasına karşın yine de hasret giderici tanıdık sesler. Biraz daha ilerliyoruz, artık tezgâhlarda esmer Akdeniz canlılığı, hâkimiyetini iyice belli ediyor. Arada bir, iki Avusturyalı... Bir de Uzakdoğulu, ama o da Türk meslektaşından öğrendiğini icra ediyor:

— Taze bunlar... Taze bunlaaar!

Kalabalığın ve rengârenk meyvelerin cümbüşü içinde Avusturyalı bir tezgâhtar hafiften öne çıkarak haklı bir keyif içinde bariton bir aryaya başlıyor. Türk komşularından anında tepki:

— Çüş... Yine başladı... Ağır ol hooop.

Karşılıklı gülüşmeler. Böylesine canlı ve neşeli bir ortam karşılıyor insanı Naschmarkt'ta. Biz tezgâhtarlardan birine yanaşıyor ve on yedi, on sekiz yaşlarındaki delikanlıya soruyoruz:

— Toplam kaç Türksünüz bu dükkânda çalışan?

— Biz beş Türküz, dükkân sahibi ise şuradaki Avusturyalı kadın.

— Peki pazarda toplam çalışanların ne kadarı Türk?

— Çok var... Şöyle böyle yüzde doksanı Türk'tür.

— Peki ya dükkân sahibi olarak?

— Türk dükkânları çoktur, sahipleri çoğunluk Ermeni asıllılardır. Türk müşteri çok olduğu için hep Türk malları satılır. Bakalım babam izinden dönsün hayırlısıyla biz de açmayı düşünüyoruz.

Teşekkür ederek ayrılıyoruz. Şimdi de, "Marmaris Gıda Pazarı"ndayız. Tezgâhtarla sohbete başlıyoruz. Bize işiyle ilgili görüşlerini aktarıyor:

— Abicim, Avusturyalılar; İsviçreliler gibi oldukça içine kapalı bir toplum... Diğer Avrupa toplumlarına kıyasla yani. Ama şu son yıllarda turizmle birlikte Yunanistan'a, bizim oralara çok gider oldular. Genç nesiller de haliyle yeniliklere daha açık. Bu yüzden Doğu kültürü, Doğu yemekleri giderek daha ilgiç geliyor. Özellikle Türkiye son zamanlarda çok ilgi çeker oldu. Türk kültüründe hem Akdeniz canlılığını, hem de Doğu'nun ilginçliğini buluyorlar.

— Peki Naschmarkt'ta yeni tanıştıkları yiyecekler oldu mu?

— Çok... Örneğin patlıcan beş altı yıl öncesine kadar yokmuş burada, şimdi değil taze patlıcan, patlıcan turşusu bile çok revaçta. Ya da örneğin şamfıstığını görmemişler daha önce. Bunlar başlamış da mı yenir diye soruyorlar... Ama zamanla alışıyor, ve çok da seviyorlar.

— Turgut, müşteriye bakıver... diye sesleniyorlar içerden.

Olur da yolunuz Viyana'dan geçerse, hele Tuna kenarında, rakılı mezeli bir çilingir sofrası kurmaya niyetlenirseniz Naschmarkt'a uğramayı unutmayın.

Terörün gündelik yaşamın bir parçası olduğu ülke:

GUATEMALA

İspanyolların Guatemala'yı fethetmelerinden bu yana beş yüz yıl geçmiş. Yerliler sistematik bir asimilasyon politikasına tabi tutulmuşlar, zorla Hıristiyanlaştırılmışlar. Fakat kültürel ve geleneksel kimlikleri silinmemiş. Zorla sokuldukları Katolik kilisesini içerden dönüştürmüşler, Hz. İsa'ya kendi geleneksel giysilerini giydirip kendi törelerini, geleneksel dini inançlarını canlı tutmuşlar.

KORKUT ERTÜRK

Arkada sigara içenlere ayrılan sıraların en dibinde cam kenarına oturmuş beni Miami'den Guatemala City'e götürecek uçağın kalkmasını bekliyorum. Bir yandan da dalgın inip kalkan uçakları seyrediyorum.

Evet! Guatema'a denilince son bir iki yıldır dünya kamuoyunda ilk akla gelen şey, yerinden yurdur dan edilmiş yaklaşık yarım milyon kadar yerli. Meksika'ya sınırı geçip sığınan yerlilerin 200-250 bin dolayında olduğu tahmin ediliyor. Bir 100 bin kadarının da Guatemala ordusunun kuzeyde kurduğu 'örnek köylerde' tutulduğu söyleniyor. Yerliler, ordunun solcu gerillalara ve onlara destek olan yerli halka karşı girişiği saldırıdan kaçıyorlar. Ordunun bu savaşta kaç kişinin ölümüne neden olduğuna dair tam kesin bilgi olmamakla birlikte uluslararası insan hakları örgütlerinin tahminleri 100 bin gibi inanılması zor rakamlardan başlıyor.

Guatemala köklü ve zengin bir politik - kültürel geçmişe sahip. 100'ün üstünde hocası öldürülen üniversitesi hâlâ özerk; basını sansüre karşı sürekli mücadele vermiş; kentli ve kırsal işçilerin örgütlenme düzeyi şaşılacak kadar yüksek, dışarı kaçanlar dışında hemen hemen tüm sendika liderleri öldürüldüğü halde grev ve direnişler durmamış; tüm Latin Amerika'da tanınıp sevilen birçok yazar ve entelektüeli özellikle Meksika'da sürgünde, memleketleriyle organik bağları kopmamış. Kimin-le konuşsam laf dönüp dolaşıp 1954'te CIA'nın devirdiği ilerici **Arbenz** yönetimine, reformlarına, bu dönemde uyanan ulusal bilince ve kurulan kitle örgütlerine varıyor. Arbenz yönetimi yaklaşık 10 yıl iş başında kalmış. Bu dönemin, sokaktaki Guatemalalının ulusal kimliğine vurduğu damga gerçekten çok derin, aradan nice diktatör gelip geçmiş, fakat Arbenz'in kültürel mirası canlı kalmış.

GUATEMALA CITY

Guatemala City dümdüz geniş bir alana yayılmış 1 milyon nüfuslu bir şehir. Bir iki gösterişli hükümet binası ve şehrin geri kalan kısmından kendini tecrit etmiş zengin mahalleleri dışında alelade dikilmiş tek ve iki katlı ufak yapılardan oluşuyor. Şehrin iş merkezinde kocaman neon ışıklı levhalar bitiştirildikleri ufacık binalarla orantısız bir görünüm içerisinde. Geniş bulvarlar yok denecek kadar az. Geniş bir sokak büyüklüğündeki caddelerin tümünde trafik tek yönde akıyor. Caddelerin iki tarafına sıralanmış sokak satıcıları ve müşterilerinin yarattığı kalabalık, insana Sirkeci'nin arka sokaklarını hatırlatıyor. İsportacıların üç tekerlekli sehpaları Türkiye'de kullanılanlarla tıpatıp aynı, sanki aynı ustanın elinden çıkmış gibi. Satılan şeyler de şaşılacak kadar birbirini tutuyor.

Bir yabancı için sokakta satılan yiyecekler çok ilgi çekici. Bir kısmını New York'un Meksika lokantalarından gözüm ısırıyor. New York'ta tuzlu bir hesapla birlikte gelen 'taco'lar, 'enchillada'lar burada sokakta yok pahasına. Hayatımda hiç görmediğim tropikal meyvelerden yapılmış içeceklerin özel bir çekiciliği var. 25 cente kocaman hindistan cevizlerinin tepesini keserle yarıp içine bir kamış sarkıtıp elinize tutuşturuyorlar. Her önüme çıkan, **"Buraya gelen her yabancı önce bir muhakkak zehirlenir, pek çoğu da bağırsak paraziti kapar"** diye söze başlayıp hiç eksik olmayan örneklerini sıraladığından kursağıma mümkün mertebe hâkim olmaya çalışıyorum.

POLİTİK BASKI VE TERÖR

Sokaktaki insanların cana yakın güler-yüzlülüğü, gündelik yaşamın harekelliği, beklentilerimin tersine sokaklarda eli tüfekli askerler görmemem bende rahat, tedirgin olmayan bir hava varmış izlenimi doğurdu ilk önceleri. Bu izlenimimin yanıltıcı olduğunun tek habercisi satıcı çocukların elinde her iki adım başı bana yöneltilen gazetelerin baş sayfalarındaki resimlerdi. Hele, ilk gün gazetede gördüğüm boğazı kesilmiş iki kişinin tüyler ürpertici resmi hâlâ gözümün önünden gitmiyor. Bir de her tarafta insanın gözüne ilişen camları tamamen kırartılmış otomobiller daha ilk günden tedirgin ediciydi. Okuduklarıma ve anlatılanlara göre politik adam kaçırma ve cinayetlerde hep bu tür arabalar kullanılırmış. Hava kararıp da akşam olunca şehrin görünümü tamamen değişiyor. Gece 9.00'dan sonra bir iki pahalı lokanta ve bar dışında her yer kapalı. Gündüzleri insan selinde zor yürünen sokaklarda hızlı ve tedirgin adımlarla uzaklaşan bir iki insan slueti ve arada sırada sessizliği bozan tek tük araç dışında in cin top atıyor.

Benim kaldığım otelin tam karşısındaki kavşakta bir hafta önce iki sokak satıcısı kaçırılmış. Bir iki gün sonra da işkence edilmiş cesetleri bir yol kenarında bulunmuş. Bu cinayetin kurbanları ordudan izin almadan köylerinden kaçıp Guatemala City'e gelmişler ve geride kalanlara ibret olsun diye öldürülmüşler otelcinin anlattığına göre. Guatemala'da kırsal alanda ergünlük çağındaki ve tüm büyük erkekler ordunun gerillalara karşı kurduğu 'sivil muhafız' birliklerinde görev yapmak zorunda. Sivil muhafızların sayısı 700.000 civarında, yani nüfusun onda biri. Geçici olarak da olsa bir bölgeden diğerine gidebilmek için köylülerin denetimi altında oldukları askeri otoriteden yazılı izin almaları gerekiyor. İzin belgesi olmadan seyahat etmek bir Guatemalalı için ölüm fermanını imzalamaktan farksız. Kimlik ve izin belgelerinin bulunmaması bir kişinin gerilla olduğu anlamına geliyor.

Kaldığım otel kolonyal dönemden kalma bir yapı. Ortada gene kolonyal dönemden kalma heykelcikler, rengârenk çiçekler ve fıskiyeli bir havuzla bezenmiş avlunun etrafı dört taraftan geniş duvarlarla çevrilmiş. Odalar bu duvarların içinde. Sokağa 4 metre yüksekliğinde ve 3 metre genişliğinde kocaman bir tahta kapıdan çıkılıyor. Kapı, işlemeleri ve kendisi kadar eski, büyük demir tokmağıyla tam bir sanat eseri, hafif bir gıcırdamayla nazlı nazlı açılıp kapanıyor, büyüklüğüne göre hafifliği ve çevikliği şaşkınlık verici.

Avluya bakan penceremi son yarım saattir karanlık hızla kaplıyor; dışarısı artık

Guatemala'nın her yanında sık sık görülüyor duvar resimleri. San Carlos Üniversitesi'nin duvarındaki resimde 1980'de öldürülmüş bir öğrenci liderinin resminin yanında terörün, öğrencilerin ve kitlelerin devrimci yürüyüşünü durduramayacağı yazılı.

1976-78 arası Guatemala'da çok sert işçi - işveren çatışmalarının çıktığı bir dönem. İşçiler tüm baskılara rağmen örgütsel bütünlüklerini geliştirdiler. Ardı arkası kesilmeyen politik cinayetlere karşı demokratik mücadele yöntemlerini sonuna dek denediler.

İspanyollar tarafından zorla Hıristiyanlaştırılan yerliler, Katolik Kilisesi'ni içerden dönüştürerek geleneksel kimliklerini korumuşlar ve gene eskiden olduğu gibi kendi dini inançlarını sürdürmüşler. Kilisenin basamaklarına oturarak tütsü yakma da bu kimlik korumanın bir uzantısı.

görünmez oldu. 40 mumluk bir ampulün loş ışığı altında New York'ta sesini kaydettiğim bir sendikacının bandını kâğıda geçirmeye çalışıyorum. Sesini kâğıda dökmeye çalıştığım sendikacı **Miguel Angel Albizures.** Bir gün önce tanıştığım erkek kardeşi **Roberto** da yanı başımda. Miguel'in söyledikleri sanki bir film şeridi gibi gözümün önünden geçiyor.

"1976-78 arası, Guatemala'da çok seri işçi-işveren çatışmalarının çıktığı bir dönem. Bu çatışmalarda işçiler karşılarında, işverenin yanında özel muhafızların, polisi, ölüm mangalarını, işçi düşmanı hâkimleri, kendisi bizzat işveren olan bir Çalışma Bakanı'nı, tüm bunlar yetmediğinde de topu, tüfeğiyle orduyu buldular. Tüm baskılara rağmen sendikalar örgütsel bütünlüklerini geliştirdiler. Ardı arkası kesilmeyen politik cinayetlere karşı demokratik mücadele yöntemlerini sonuna dek denediler. Forumlar, grevler, yürüyüşler, toplu dilekçeler, direnişler, mahkemeler peş peşe birbirini izledi."

Bütün bunlara karşın bir kısım sendikalar hâlâ legal varlıklarını ve mücadelelerini sürdürmeye devam ediyorlar.

Guatemala'da 1 Mayıs kitlesel olarak en son 1980 yılında kutlanmış ve aynı gün 90 kişi kaybolmuş. Bir kısmı gösteri devam ederken kalabalığın içersinden, bir çoğu da gece evlerinden kaçırılmış. Ertesi gün, gösterinin örgütleyicilerinden üç işçinin cesetli yürüyüşte taşıdıkları pankartlara sarılı olarak bulunmuş. Geçen yılın tek 1 Mayıs kutlamasını ise Coca-Cola işçileri fabrikanın dört duvarı içersinde yapmış. **Rodolfo** ve arkadaşları işçi örgütlenmesinin Guatemala'da dalgalar halinde geliştiğini vurguluyorlar. Hükümetin zaman zaman artan kanlı baskısı işçileri bir süre için korkutuyor ve sindiriyor. Fakat zamanla, işçiler terörün yarattığı şoktan sıyrılıyor ve işçi hareketi yeni koşullara göre tekrardan örgütlenmeye başlıyor. Geçmişte olduğu gibi, işçi liderlerinin ortadan kaldırılmasıyla birlikte hareketin sekteye uğramasını önlemek için CONUS (Ulusal İşçi Konfederasyonu) sürekli devreden, yeni bir liderlik mekanizması geliştiriyormuş.

ÜNİVERSİTE

Motorundan dumanlar çıkan, sıraları kırık dökük şehir otobüsümüze San Carlos Üniversitesi'nin kapısına dayandığında etrafta ne polis, ne asker hiçbir güvenlik görevlisi yoktu. Otobüs kapıda durmaksızın ve kimse güvenlik kontrolü yapmaksızın kampüsün içersine girdi ve otoparkta durdu. Bana kılavuzluk eden Amerikalı tarihçi arkadaşım 6 aydır Guatemala'da, 1970'lerdeki sendikal hareket üzerine araştırma yapıyor. Dediğine göre bu döneme ait yayınların ve genel olarak sol içerikli yerli yabancı kitapların Guatemala'da bulunabileceği tek yer üniversite kütüphaneleriymiş. İşçi hareketi ile ilgili aradığı birçok belgeyi burada bulunca o da çok şaşırmış.

Kampus içerisinde istisnasız her binanın kör cephesinde devrimci mesajlar içeren, özene bezene yapılmış dev duvar resim ve grafikleri şaşılmayacak gibi değil. İlk gözüme ilişen 1980'de öldürülmüş bir öğrenci liderinin dev portresi, yanında büyük blok harflerle terörün, öğrencilerin ve kitlelerin devrimci yürüyüşünü durdurmayacağı yazılı. Bir diğer duvar resminde ise demir parmaklıkları eğmeye çalışan general elbisesi giymiş bir goril var. Altında **"goriller hayvanat bahçesine, insanlar iktidara"** yazıyor. Yine bir diğer duvar resminde tüfek namlularından tüten duman 'Devrim' yazmış, üstünde yazılanlarla birlikte okununca 'devrim namlunun ucundadır' diyor. Duvar resimlerinden arta kalan tüm kısımlara ise sloganlar yazılmış.

Öğrencilerin Guatemala'da köklü bir politik geleneği var. Paskalya zamanı 60 yıldır süren bir geleneğe göre garip kostümler giyen öğrenciler şehrin sokaklarında yürüyerek politikacılar, dini liderler ve hükümet üyeleriyle alay ederlermiş. Karnaval havasında geçen bu yürüyüş ilk defa 1983'te, öğrenci liderlerinin çoğu öldürüldüğünden yapılamamış. 1983'te 100 öğrencinin öldürülmüş olmasını basında kınayan Üniversite Rektörü **Raul Leonal Reeves Carrillo** 83 kasımında bir suikaste kurban gitmiş. Korku ve güvensizlik öğrenci hareketini tamamen sekteye uğratmış. Bu dönem içerisinde, öğrenciler okul harçlarının yükseltilmesini protesto eden bir yürüyüş ve bildiri yazma dışında hiçbir eylem düzenlememişler. 1983'te öğrencileri uyarmak için Öğrenci Derneği'nin yayımladığı bir bildiride "orejas" (jurnalcıların) özellikle sosyal bilimler derslerinde çok yoğun olduğu, tanımadığı insanlar yanında radikal görüşler beyan edenlerden uzak durulması salık veriliyor.

KIRSAL DİRENİŞ

1954'te karşıdevrim olduğunda tarım işçileri hazırlıksız yakalanmışlar. Kısa süre içerisinde örgütleri dağıtılıp, liderleri öldürülmüş. Fakat, özellikle 1970'lerden itibaren tüm baskılara rağmen derlenip toparlanmışlar. 1980'in mart ve şubat aylarında seksen bin tarım işçisinin başlattığı grev ülkenin tarım - ihracat sektörünü felçe uğratmış.

Guatemala köylülerinin büyük çoğunluğunun geçim düzeyi kendi kazandıkları ücretlere dayandığından 1970'lerdeki kapitalist gelişmeyle gelen hayat pahalılığı büyük bir kitleyi direkt olarak etkilemiş, yoksullaştırmış.

Guatemala'da tarımsal yapı iki ana sektörden oluşuyor. Güney'de Pasifik sahilinde zengin kapitalist çiftlikler (latifunda), orta ve kuzey batı dağlık bölgede küçük toprak sahipliği (minifunda) yaygın. Kolonyal dönemde, bağımsızlıktan sonra uzunca bir dönem de dahil olmak üzere, latifundaların iş gücü gereksinimi kuzeyde toprağından zorla kopartılıp getirilen yerli köylülerden karşılanmış. Kapitalizmin kök salmasıyla birlikte zora gerek kalmamış, ekonomik zorluklar küçük toprak sahiplerini iş aramaya güneye, latifundalara akmaya zorlamış. Nesilden nesile kişi başına düşen toprakların azalmasına ek olarak büyük toprak sahipleri de gerek zor gücü, gerek devlet eliyle minifundaları bir bir ellerine geçirmeye başlamış, topraksızlaşma süreci gittikçe hız kazanmış. Öyle ki, bugün kendi kendine yeter küçük toprak sahibi yok denilecek kadar az. Küçük toprak mülkiyeti sınıflamasına giren işletmelerin yüzde 88'i bir aileyi geçindiremeyecek kadar küçük.

Az topraklı işçiler, bizdeki mevsimlik işçiler gibi hasat zamanlarında güneye, latifundalara ürün toplamaya göçüyorlar.

Guatemala'nın kimlik kartı

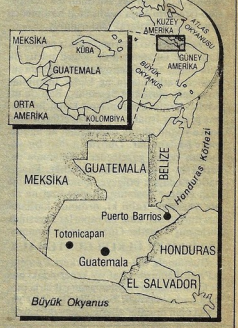

Nüfusu: 7,5 milyon
Yüzölçümü: 108.889 km²
Başkenti: Ciudad de Guatemala
Resmi dili: İspanyolca
Yönetim biçimi: Başkanlık sistemi
Başkan: Oscar Humberto Meija Victores
Siyasi durum: 1982'de General Rios Montt'u deviren şimdiki Başkan Victores 1 Temmuz 1984'te Kurucu Meclis seçimleri düzenledi. Başkan, solcu gerillalara karşı mücadelede ordu ve sivil güvenlik güçlerinin yanı sıra, aşırı sağcı "Ölüm Mangaları"na da başvuruyor. 1982/83 yıllarında Ölüm Mangaları, çoğu solcu politikacı ya da sendikacı 14 bin kişiyi öldürdü.
Kişi başına ortalama gelir: 1.083 dolar.
Ortalama ömür: 48 yıl.
Okuma-yazma oranı: Yüzde 47

Pasifik sahillerine mevsimlik işçi göçü yılda 1 milyonu buluyor. İşgücü arzındaki sürekli göreli fazlalık tarım ücretlerini tarihsel olarak çok düşük düzeyde tutmuş. Guatemala'nın sağlık, eğitim ve çevre sorunları kendi 'kişi başına düşen milli gelir' baremindeki diğer ülkelerle karşılaştırarak düşünüldüğünde çok karanlık bir tablo çiziyor.

Guatemala köylülerinin (compesino) büyük çoğunluğunun geçim düzeyi kendi yetiştirdikleri üründen çok, kazandıkları ücretlere dayandığından 1970'lerdeki kapitalist gelişmeyle birlikte gelen hayat pahalılığı büyük bir kitleyi direkt olarak etkilemiş, yoksullaştırmış. Kuzey'deki topraksızlaşma ve toprak çatışmalarına paralel olarak güneyde tarım-ihracat sektöründe de yaşam, iş ve ücret koşullarından doğan iş çatışmaları gittikçe artmış.

Büyüyen kitlesel örgütlenmeye ve gelişen kırsal gerilla hareketine karşı hükümetin tepkisi ayrım gözetmeyen kanlı bir terör ve şiddet kampanyası olmuş. 1975'te gerillaların politik ve askeri insiyatifi ele geçirdikleri Kuzey Quiche eyaletinden başlayarak, ordu, köyleri işgal etmeye, kışkırtıcı olarak gördüğü köy ileri gelenlerini sistematik olarak öldürmeye başlamış. Baskı kırsal nüfusu sindireceği yerde radikalize etmiş. O günü kadar legal sistemin sınırları çerçevesinde hareket etmeye çaba gösteren compesino örgütleri yeraltına çekilmek zorunda kalmış.

İSPANYOL KONSOLOSLUĞU KATLİAMI

1979 kasımında Quiche eyaletinde ordunun yoksul yerli halka karşı giriştiği terör kampanyasını basına duyurmak ve protesto etmek için bir grup compesino Guatemala City'e, Parlamento'ya şikâyetlerini ileten bir bildiri sunmaya gelmiş. Parlamento binasına girmeleriyle güvenlik güçleri tarafından binadan dışarı atılmaları bir olmuş. Grup eli boş geri dönmüş. Katliamlar ve köylerin bombalanması devam etmiş.

31 Ocak 1980 günü İspanyol Konsolosluğu'nu işgal eden 39 compesino, Quiche eyaletinde binlerce insanın ordu tarafından katledilmesinin uluslararası örgütlerce soruşturulmasını talep etmiş. Güvenlik güçleri olayı haber alır almaz binayı kuşatıp saldırıya geçmiş. Silahlı bir saldırıya karşı hiçbir hazırlıkları olmayan compesinolar konsolosun ofisine sığınmışlar. Sonradan ülkeyi terkeden, zamanın hükümetin basınla ilişkiler müdürü Elias Barahona'nın ifadesine göre polis bizzat Devlet Başkanı Lucas'dan gelen bir emirle binayı ateşe vermiş. İspanyol konsolosu ve ağır yaralı olarak kurtulan bir işgalci compesino dışında diğer eylemcilerin tümü binlerce Guatemala Citylinin gözleri önünde yanarak can vermiş. Olaydan sağ kurtulan tek compesino **Gregorio Yuja** kaldırıldığı hastaneden aynı gece kaçırılarak öldürülmüş.

39 compesino liderinin hayatı pahasına, dünya ve Guatemala'da şehirli nüfus ilk defa olarak tam anlamıyla kırsal alanda süregelen katliamların ne kadar inanılmaz boyutlara ulaştığını öğrenmiş. Batı'da insan haklarının korunmasına kendisini adamış gruplar İspanyol elçiliği katliamından sonra yoğun olarak Guatemala ile ilgilenmeye başlamışlar. Dünyanın dört bir yanından ilerici gazeteciler Guatemala'ya, yerlilerin yoğun olarak yaşadığı, kuzeybatıdaki dağlık bölgeye, Quiche eyaletine akın etmeye başlamış. Rapor üzerine rapor yazılmış. Tabii ki, ordunun katliamları durmamış, ama bu raporlar sayesinde Birleşmiş Milletler Guatemala'yı kınamış.

ÇELİŞKİLER ÜLKESİ GUATEMALA

Guetamala'nın turist merkezi Panahacel'e girdiğimizde etraf yol kenarındaki otel ve lokantalardan yayılan neon ışıklarla pırıl pırıl aydınlanmıştı. Sokaklarda çoğu yabancı olan insanlar aheste aheste dolaşıyor, her köşeden bir değişik müzik duyuluyordu.

Terör olaylarının başını alıp gittiği Guatemala'da insanların moral güçleri oldukça yüksek. Gittikçe şiddeti artan politik baskı insanların mücadele azim ve gücünü, yaşam sevincini, hırsını söküp atamamış.

İçsavaş yüzünden özellikle 1981'den sonra Guatemala'ya yabancı turist akımı durmuş. Ama Panahacel'deki yabancılar kolonisi ülkeyi terk etmemiş. Sokaklarda sallana sallana dolaşan, esrardan bakar kör olmuş, donuk mavi gözlü, sarışın Avrupalı hippilerin, kimisi dilenen, kimisi el işi satmaya çalışan yerli kadınlarla çizdiği tezatı görüp de tepki duymamak elde değil. Panahacel vaktiyle geleneksel bir yerli köyüymüş. Turizmin gelişmesiyle birlikte yerli nüfus yerinden yurdundan olmuş. Anayol üstünde dizi dizi sıralanmış şık lokanta ve otellerin sahipleri Alman, İsviçreli ya da Latin Amerikalı. Sokak satıcıları, otel bekçileri, lokantalarda çalışan bulaşıkçılar, dilenciler yerli.

MAXIMON'UN MEMLEKETİ SANTIAGO ATITLAN

Atitlan, yaklaşık olarak Tuz Gölü büyüklüğünde, dört bir yanı, eteklerine çökmüş bulutları delen yanardağlarla çevrili bir göl. Güzelliğine diyecek yok. Panahacel'den güneye doğru göl kenarında ilerledikçe yol bozuluyor, Panahacel'in zihnimizde bıraktığı izler hızla siliniyor. Tekrardan Guatemala'dayız.

Atitlan Gölü'nün güneydoğu ucundaki Santiago Atitlan'a yolunun bozukluğu nedeniyle ulaşmak hayli güç. Asfaltın bittiği San Lucas Toliman'dan 20 km. uzaklıkta. Fakat, yol arabayla en az bir saat alıyor. Kasaba, Maximon adında bir aziziyle meşhur. Ama alışılagelmiş azizlerden çok farklı Maximon. 1 metre boyunda bir heykelcik. Ne tam yerli, ne de tam ladino. Şapkası, ayakkabısı ve ağzındaki kocaman puroya bakılırsa ladino. Fakat, eşarpı, gömleği yerli işi. Aziz Maximon'a göre bazen zina, serbest aşk ve içki içmek mübah. Zaman içerisinde Maximon'un değerleri ve görüşleri değişebiliyor. 1980'de, Santiago Atitlan'da, Christian Science Monitor gazetesinden bir gazeteci bir compesinoya hükümeti mi, gerillaları mı desteklediğini sormuş. Compesino da, 'Ben bu işlerden anlamam, ama bildiğim birşey var, o da, Maximon gerillalardan yana' demiş. Son bir yıldır Maximon'un kimi desteklediği belirsiz. Rivayete göre ordunun savaşı kazanmakta olduğunu ''söylüyormuş.''

Modern bir toplumda basının, toplumsal görüşbirliği vs. kamuoyu oluşturma işlevi neyse, Santiago halkını bir ağızdan konuşturan Maximon da Atitlan yerlileri için o. Maximon'u kasabanın ileri gelenleri altı aylık süreler için evlerinde tutuyorlar. Altı ayda bir, tüm kasabanın katıldığı bir törenle Maximon ''sokağa çıkıyor'' ve kilisede yapılan bir törenden sonra yeni evine gidiyor. 1950'de ilerici Arbenz yönetimi sırasında yöreye gelen kilise yöneticileri Maximon'u aforoz edip kasabadan atmaya çalışmışlar. Bunun üzerine tüm kasaba bir araya gelip bizzat Arbenz'e başvurup Maximon'un rahat bırakılmasını talep etmiş. Arbenz yerlilerden yana çıkmış, o gün bugün kilise Maximon'un rahatsız edici varlığını resmen tanımak zorunda kalmış.

Öğrencilerin Guatemala'da köklü bir politik geleneği var. Paskalya zamanı 60 yıldır süren bir geleneğe göre garip kostümler giyen öğrenciler şehrin sokaklarında yürüyerek, politikacılar, dini liderler ve hükümet üyeleriyle alay ederlermiş.

QUICHE VE MAYA YERLİLERİ

İspanyolların Guetamala'yı fethetmelerinden bu yana beşyüz yıl geçmiş. Yerliler sistematik bir özümleme (asimilasyon) politikasına tabi tutulmuşlar, zorla Hıristiyanlaştırılmışlar. Fakat kültürel ve geleneksel kimlikleri silinmemiş. Zorla sokuldukları Katolik kilisesini içerden dönüştürmüşler, Hz. İsa'ya kendi geleneksel giysilerini giydirip kendi törelerini, geleneksel dini inançlarını, örneğin bir Maximon'u canlı tutmuşlar. Kuru, ölü bir kabuk olmuş kilise. Kuru kabuğun içinde yeşeren bünye, yirminci yüzyılın yarısında tüm Latin Amerika'yı saran ''Devrimci İlahiyat'' (Theology of Liberation) ideolojisinde ifadesini bulup kabuğunu çatlatmış, filizlenmiş.

1524'te İspanyol işgalcilerine yenik düşen Quiche yerlilerinin lideri **Tecun Uman**, Guatemala yerlileri için anısı canlı kalmış bir ulusal kahraman, bir direniş sembolü. Örneğin Guatemala'dan dönüşte uğradığım Mexico City'de, Guatemalalı gerilla örgütlerinin düzenlediği bir toplantıda konuşan **Emeterio Toj** (Compesino Birlik Komitesi —CUC— un eski lideri) kitlesel hereketin tarihini anlatırken sürekli ''işgal''den söz ediyor. İşgal derken kastettiği 1524'te Quiche'nin İspanyollar tarafından ele geçirilişi. Quiche halkının mücadelesi bugünü ve yarınıyla 16. yüzyıldan bu yana kesintisiz bir sürecin parçası. Quiche'nin dağ köylerinde, her yıl, işgali simgeleyen bir folklorik tören yapılıyor. Törende, 1524'te yenik düşen Maya yerlileri güler yüzlü maskelerle, işgalci İspanyollar ise asık suratlı maskelerle temsil ediliyor. Yerlilerin lideri Tecun Uman, işgalci İspanyol ordusunun komutanı Alvarado ile temsilen savaşırken yerliler de hep bir ağızdan şöyle sesleniyorlar:

''Ey yüce yanardağlar, bereketli dağlar yabancının silahları neden seni küçük düşürdü. Bağırsaklarında yanan alevleri fışkırtıp, zalimleri ateşe boğsana. Quiche'nin hükümdarı sen çok yaşa! Zalim İspanyollara ölüm saçsana.''

Guatemala 1821'de İspanyol yönetiminden ayrılıp, bağımsız olmuş. Bağımsızlığını kazanmak için kitlelerin katıldığı ulusal bir mücadele vermemiş. 19. yüzyılın başında yarı-köle konumundaki yerlilere karşı gittikçe daha liberal bir tavır takınmaya başlayan İspanyol kolonyal idaresiyle çıkarları çelişen yerel büyük toprak sahipleri ulusal mücadelenin başını çekmiş. Bağımsızlıktan sonra yerli halk üzerindeki baskı ve sömürü yoğunlaşmış. Dolayısıyla, Guatemala'da, örneğin bir Meksika'dan farklı olarak, tüm etnik grupları içeren bir ulusal gelenek doğmamış, gelişmemiş. Toplumsal muhalefetin yeraltına henüz çekilmeye zorlanmadığı 1970'lerde, ilerici örgütler Bağımsızlık Günü olan 15 eylülde hükümetin düzenlediği törenlere karşı gösteriler düzenleyerek Guatemala'nın bağımsız olmadığını vurgulamayı gelenek haline getirmişler.

Guatemala ile ilişkili olarak vurgulamak istediğim son nokta gayet kişisel. Guatemala beni değişik bir ülkeyi gezip görmenin, yeni insanlarla tanışmanın ötesinde, derinden etkiledi ve birçok bakımdan şaşırttı. En çok şaşırdığım şey ise bu ülkede rastladığım insanların moral gücü ve psikolojisi oldu. 1970'lerden bu yana, bu ülkede terör gündelik yaşamın bir parçası olmuş. Öyle bir ülke ki, öldürülenlerin sayısı yüz binlerle ölçülüyor. Terör ve baskı karşısında insanlar korkmuş ve alabildiğine sinmiş, fakat bedbin düşmemiş. Peş peşe gelen yenilgiler, gittikçe şiddeti artan politik baskı insanların mücadele azim ve gücünü, yaşam sevincini, hırsını söküp atamamış. İnanılması gerçekten zor ama, yılgınlığın kayıtsız bir ''adam sendeciliğin'' hâkim olduğu genel bir bozgun havası gelişmemiş. Coca-Cola fabrikasında konuştuğum işçiler, Heuheutenango'da tanıdığım yapı ustası Carlos bugün için karamsar, fakat gelecek için umutlular. Gözlerinin içindeki ışıltı sönmemiş. Beni Guatemala City'de gezdiren Roberto'nun Türk olduğumu öğrenince, ''demek Nazım Hikmet'in memleketindensin'' diye sevinişi aynı moral gücün, mücadele azminin bir simgesi. Belki de görmek istediğimi, gördüğümü birbiriyle karıştırdım, yanıldım. Zaman gösterecek...

700 yıl öncesinden günümüze ışık tutan bir düşünce ve hareket adamı:

Hacı Bektaş-ı Veli

Bugün Hacı Bektaş-ı Veli'nin çok iyi tanınması ve bilinmesi gerekmektedir. O Tanrı'nın rahmetine kavuşmuş, "müteveffa" bir kişi olarak anılacak bir insan değildir. Doğruluğun, dürüstlüğün, kardeşliğin, sevginin, barışın, iyi olanın, güzel olanın gerçekleşmesi için uğraş verenin erdemi olmuş bir düşünür, bir yüce insandır.

ALİ EĞER*

Hacı Bektaş Veli, (700 yıl öncesinden) günümüze ışık tutan bir düşünce ve hareket adamıdır. Anadolu'ya gelmesi, Horasan'da Türk büyükleri tarafından bir amaç için gönderilmesi sonucudur. Bu amaç Türkmen beyliklerinin öz geleneklerini, öz kültürlerini, öz dillerini kaybetmemeleridir. Yıkıcı bir taassubun ve bilinçsizliğin kol gezdiği o çağda elinde bilim meşalesiyle barış ve kardeşliği temsil eden, kişisel ve toplumsal vicdanı aydınlatan, insanlık unsurunu üstün kılan Hacı Bektaş Veli, kin ve düşmanlıktan arınmış bir toplum yaratmış, gönülden gönüle sevgiden köprüler kurmuştur. "Türk olarak İslamiyeti kabul edelim, ama Türklüğümüzü kaybetmeyelim" şeklindedir, Hacı Bektaş Veli'nin yaptıkları. Onun ileri görüşlülüğü sayesinde Türk dili, Türk gelenekleri canlılığını, güzelliğini büyük ölçüde korumuş ve gelişmiştir. Yaşadığı dönemde Hacı Bektaş Veli'nin koyu Türkçeciliğinden etkilenen Karamanoğlu Mehmet Bey "Bugünden sonra divanda, dergâhta, meclis-te, meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır" buyruğunu vermiştir.

13. yüzyılın başlarında Anadolu'da Selçuklu beylikleri birbirine girmiş, hak hukuk kendini bilmezlerin eline düşmüştü. Beylikler parasız, pulsuzdu. Hazineye gelir diye, göre göre halkın ekmeğini götürüyorlardı. Zorla, vergi adı altında bir şeyler alınıyordu halktan. Bütün bunlar Anadolu'ya bir çöküntü, bir yıkıntı, bir kargaşa getirmişti. İşte böyle bir ortamda Anadolu'ya gelen Hacı Bektaş Veli, "Bir tebessüm edelim canlara" deyip, umutsuzlara umut, güçsüzlere güç, güvensizlere güven vermenin yolunu çizmiştir.

Hacı Bektaş Veli toplumda kin yerine sevgiyi, kavga yerine barışı, ayrılık yerine birliği egemen kılmak için uğraş verenin önderi olmuş, bir yandan göçebe Türkmenleri yerleştirmeye çalışırken, öte yandan onların ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarını korumaya, Türkmen beyliklerinin kendilerine özgü kültürlerinin yitip gitmemesine çalışmıştır. İnsandaki cevheri gören bir bilge, bir ozan, bir düşünür olarak tanınır Hacı Bektaş Veli.

Hacı Bektaş Veli, Türk sanatını bilen, onun gelişmesini savunan bir sanat adamıdır da... Çünkü, Türk halk folklorunun en seçkin örneklerinden olan semahları o yaratmıştır. Öte yandan Türk müziğinin birçok aletlerinden, üç telli saz onun sazıdır. Türk müziği ve Türk dili onun kişiliği ve düşüncesinden etkilenerek yüzyıllardır Yunus Emre'de, Pir Sultan'da, Kaygusuz Abdal'da, Kul Himmet'te, Dertli'de, Âşık Veysel'de ve günümüzün de yüzlerce ozanında tüm canlılığını ve güzelliğini sürdürmektedir. "Eline, beline, diline sahip ol!"

"Bilimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır" "Kadınlarımızı okutunuz, kadınlarını okutmayan millet yükselemez" "Düşünce karanlığına ışık tutanlara ne mutlu" özdeyişleri Hacı Bektaş Veli'nin kişiliğini, düşüncesini, bilgeliğini tek başına anlatmaya yeterlidir bizce...

Onun içindir ki bugün Hacı Bektaş Veli'nin çok iyi tanınması bilinmesi gerekmektedir. O Tanrının rahmetine kavuşmuş "müteveffa" bir kişi olarak anılacak bir insan değildir. Doğruluğun, dürüstlüğün, kardeşliğin, sevginin, barışın, iyi olanın, güzel olanın gerçekleşmesi için uğraş verenin, erdemi olmuş bir düşünür, bir yüce insandır.

Yurt içinde ve yurt dışında gurur duyarak tanıtılması gereken insanların ön sırasında Hacı Bektaş Veli vardır. Onunla ilgili yayınlar ve bu yöndeki çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Oysa Hacı Bektaş Veli'yi tanıtmak, dilimizi, kültürümüzü, sanatımızı, geleneklerimizi tanıtmak demektir. Hacı Bektaş Veli'nin gerçek tarihi kişiliğini, düşüncesini ortaya koyacak nitelikte bilimsel araştırmalar yapılacak, derinliğine yapılacak incelemelerle var olan bilgilerimizi geliştirecek bilim adamlarına ve araştırmalara olan gereksinmeyi işaret ederken, bugünden yarına bu tanıtma çalışmalarının en iyi şekilde gerçekleşeceğine olan inancımızı da açıklamak istiyoruz. Devlet ve hükümet yetkililerinin konuya gereken önemi vereceklerine inanıyoruz. Hacı Bektaş Veli'yi seven ve sayan insanların bugün yürekten özledikleri de bu olmalıdır.

* *Hacıbektaş Belediye Başkanı*

Hacı Bektaş-ı Veli (1209/1210-1270/1271): Bektaş Veli Horasan'dan Sivas'a, buradan da Amasya'ya giderek Baba İshak'a halife oldu. Bir süre Kırşehir ve Kayseri'de kaldıktan sonra bugün Hacı Bektaş adını taşıyan Sulucakarahöyük'e yerleşti. 13. yüzyılda Anadolu'daki dini-askeri teşkilât içinde yer alan Bâcıyân-ı Rum topluluğundan Hatun Ana'yı evlat edindi. Din ve mezhep bağlarından uzaklaşarak Baba İshak'a yeni bir düzenin kurucusu, mehdi, hatta peygamber gözüyle bakan Babaîlların ayaklanması sırasında Bektaş'ın kardeşi Menteş, Sivas'ta öldürüldü. Bu ayaklanmada Babaîlların büyük bir kısmı, kılıçtan geçirildi. Vefaiye tarikatından bir Babaî halifesi olan Bektaş, isyandan geriye kalan Şii, Bâtınî zümreleri etrafında toplayarak Bektaşiliği kurdu.

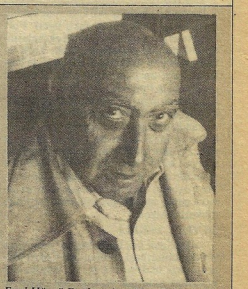

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Hacı Bektaş-ı Veli'nin ilkelerini konu aldığı aşağıdaki şiiri ilk kez yayımlanmaktadır.

Hacı Bektaş Veli'den ilkeler

Bir yoldaştır ki
Yitirmeye kimse onu:
"Karanlıktır bilim üzre gidilmeyen
Yolun sonu."

Ne olursa olsun
Yeri:
"Yüreğinin ağırlığıncadır
Kişinin değeri."

Durup bekleme yüzünün güzelleşmesini
Davran biraz. silkin:
"İyi mi olsun karşındaki,
Sen iyi ol ilkin."

"Düşünce
Karanlıktır,
Işık tutanlara
Ne mutlu."

"Yalnız
Bilgelerdir,
Hem arı olan
Hem arıtıcı olan."

"Düşünceyi,
Eylemi, sevgiyi siz,
Tanrının
Tadı biliniz."

Güneştir tokmağı
Gökyüzü bir davul,
Gümler gece gündüz:
"Ara bul."

Bir söz ki söyler işte
Dağlar taşlar bağra bağra:
"Ne ararsan
Kendind'ara"

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Batı ülkelerinde televizyonu düzenleyen kurallar neler? Bu nasıl yönetiliyor? İktidarla muhalefet arasında televizyon konusunda tartışmalar neler? Televizyonlarda ne tür programlar yayımlanıyor? Kamuoyunda televizyona yönelik eleştiriler hangileri?

Avrupa'nın en kısır televizyonu Portekiz'de

NİLGÜN CERRAHOĞLU

İspanya ile birlikte AET'ye yeni katılan Portekiz, topluluğun en fakir üyesi. Portekiz televizyonu da bu gerçeği ekranlarında olduğu gibi yansıtıyor. Tıpkı Türk televizyonu gibi akşam üstü saat yedide başlayıp, gece on ikide sona eren, 5 saatlik programıyla Portekiz televizyonu, Batı Avrupa'nın en kısır TV'sini oluşturuyor. AET ülkeleri arasında Portekiz televizyonu, aynı zamanda hükümetlerin kaprislerine, kaderlerine ve bir o kadar da denetimlerine en çok tabi olan televizyon kurumu olarak tanınıyor. 1974 "Karanfil Devrimi"nden bu yana bir düzine hükümet değişikliği geçiren Portekiz'de, televizyonun da aynı sayıda genel müdür değişikliğine uğradığı dikkati çekiyor.

DEVLET TEKELİ

— Pek çok kez başbakanlık yapmış ve şimdi cumhurbaşkanlığına aday olan **Mario Soares**'in demokratik lider imajını pekiştirmek amacıyla verdiği özel radyo ve televizyondan yana demeçlere rağmen, 1976 Portekiz Anayasası'nın 38. maddesi gereğince ülke televizyonu hâlâ devlet tekelinde kalan bir kurum olma özelliğini koruyor. Her ne kadar teoride hükümetlerin televizyon programlarına karışmaması gerekiyorsa ve parlamento tarafından atanan "Sosyal İletişim Konseyi" adlı bir kuruluş, TV'nin bağımsızlığını korumak görevini üstleniyorsa da, pratikte çok farklı bir durum ortaya çıkmakta.

Tıpkı Türk televizyonu gibi akşamüstü saat yedide başlayıp, gece on ikide sona eren, günde beş saatlik programıyla Portekiz televizyonu, Batı Avrupa'nın en kısır televizyonu. Aynı zamanda hükümetlerin kaprislerine ve denetimine en çok tabi olan televizyon kurumu.

Komşu İspanya'da olduğu gibi, Portekiz'de de televizyon iktidarın en belli başlı araçlarından birini oluşturuyor. Bunun en çarpıcı örneklerinden birini iki ay önce AET ile imzalanan üyelik anlaşması törenlerinde görmüş bulunuyoruz. 12 haziranda Lizbon'da büyük bir görkemle hazırlanan ve TV'de naklen verilen törenlerde, artık cumhurbaşkanlığı kampanyası içinde bulunan Mario Soares'in bir "devlet adamı" imajını güçlendirmeye büyük özen sarfedildiği açıkça göze çarpıyordu.

AET ile olan görüşmelerin son bölümünü yönlendiren ve toplulukla anlaşmayı imzalayan, dönemin başbakanı sosyalist kasında kalan Portekiz'de, televizyon kitlelere ulaşan tek iletişim organı. Nitekim **"un, dos, tres"** (Bir, İki, Üç) gibi İspanyol televizyonundan tıpı tıpına kopya edilen eğlence programları gibi hafif programlar nüfusun yüzde 90'ı tarafından büyük bir sadakatle izlenmekte.

İç yapımların kalitesinin çok düşük olduğu bu ülkeye, en çok seyirci çeken programlar genellikle ithal programlar oluyor. Bunların başını ise Amerikan ve İngiliz dizileri çekiyor. Ortak dil nedeniyle çeviri sorunu yaratmayan Brezilya yapımı diziler ise (özellikle son beş yıldır) Portekiz televizyonunun gözbebeği. İtalya gibi gelişmiş bir ülkelere ulaşan tek iletişim organı. Nitekim **"un, dos, tres"** (Bir, İki, Üç) gibi İspanyol televizyonundan tıpı tıpına kopya edilen eğlence programları gibi hafif programlar nüfusun yüzde 90'ı tarafından büyük bir sadakatle izlenmekte.

İç yapımların kalitesinin çok düşük olduğu bu ülkeye, en çok seyirci çeken programlar genellikle ithal programlar oluyor. Bunların başını ise Amerikan ve İngiliz dizileri çekiyor. Ortak dil nedeniyle çeviri sorunu yaratmayan Brezilya yapımı diziler ise (özellikle son beş yıldır) Portekiz televizyonunun gözbebeği. İtalya gibi gelişmiş bir ülkeye, en çok seyirci çeken programlar genellikle ithal programlar oluyor. Bunların başını ise Amerikan ve İngiliz dizileri çekiyor. Ortak dil nedeniyle çeviri sorunu yaratmayan Brezilya yapımı diziler ise (özellikle son beş yıldır) Portekiz televizyonunun gözbebeği. İtalya gibi gelişmiş bir ülkeye, en çok seyirci çeken programlar genellikle ithal programlar oluyor. Bunların başını ise Amerikan ve İngiliz dizileri çekiyor. Ortak dil nedeniyle çeviri sorunu yaratmayan Brezilya yapımı diziler ise (özellikle son beş yıldır) Portekiz televizyonunun gözbebeği. İtalya gibi gelişmiş bir

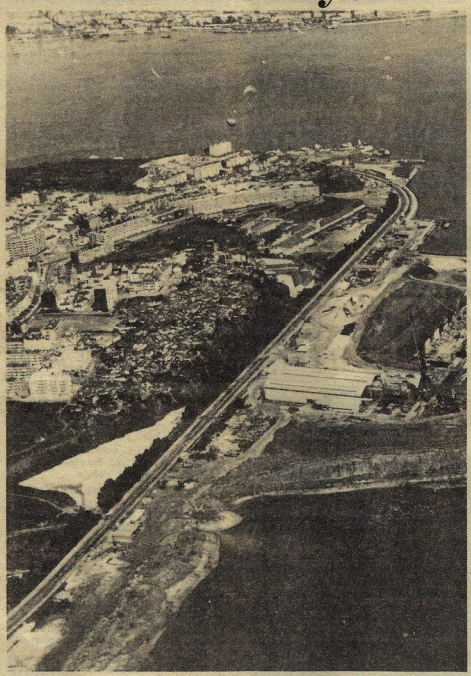

Portekiz televizyonu programlarının kötülüğü ve yayımladığı Anglo-Sakson kökenli dizilerle seyirci kaybediyor. Halk Lizbon'un doğal güzelliklerini TV'ye tercih ediyor.

Mario Soares, televizyonda izleyicilerin karşısına Portekiz'in topluluğa girişini temin eden ağırlıklı siyaset adamı kimliğiyle çıktı. **Mitterrand**, **Gonzalez** ve **Craxi** gibi diğer üye ülkelerin hükümet ve devlet başkanları ile tokalaşan Soares, daha ziyade bu liderlerin sırayla elini sıktığı, tebrikleri kabul eden Avrupacı devlet adamı olarak görüntülendi. Tabii, güdülen asıl amaç, 1986 başında yapılacak olan cumhurbaşkanlığı seçimleri için Soares'in güçlü aday imajını hazırlamaktı.

SADIK İZLEYİCİLER

Kişi başına gazete okuyuculuğu ya da basını izlemekte, Türkiye'nin bile hayli ardı Akdeniz ülkesinde bile alıcı ve daha önemlisi bol seyirci bulan Brezilya'nın **"Globo"** televizyonu yapımı diziler, en klasik türde Türk filmleri gibi, zengin kız, fakir erkek (ya da tersi) arasındaki kötü kişilerin ya da olayların engellediği aşkları irdeliyor. Fakat bu arada olaylara bir tutam gerçekçilik de katmak amacıyla "kürtaj" ve "boşanma" gibi sorunları da gündeme getiren bu dizilerin konu aldığı yüce aşk ve ihtiraslar en olmayacak engellere bile dayanıyor. Sonuç olarak, hep iyi, kötü üzerinde zafer kazanıyor ve öykü hemen her zaman gözyaşlarını dindiren mutlu sonla noktalanıyor. Bir zamanlar Portekiz'in sömürgesi olan Brezilya, şimdi Batı Avrupa'nın bu en fakir ülkesini duygusal bir "kültür sömürüsü" altında tutuyor.

Her ne kadar Brezilya yapımı popüler diziler çeviri, sorununu gideriyorsa da, diğer ülkelerden ithal edilen, özellikle Angolo-Sakson kökenli diziler Portekiz televizyonunun temel sorunlarından birini oluşturuyor. Kaynak yetersizliği problemini, çoğu kez çeviriyi ortadan kaldırarak altyazıyla çözümlemeye kalkan Portekiz TV'si, bu nedenle pek çok seyirci kaybediyor. Zaten okuma yazma bilmeyenlerin çokluğuyla (Türkiye'nin hemen ardından) dikkati çeken Portekiz'de, İspanya sınırına yakın oturanlar -ki bunların Portekiz halkının yarısını oluşturduğu söylenebilir- altyazı okumak gailesi yerine; "olsa olsa" metoduyla çözdükleri kardeş dil İspanyolca yayın yapan İspanyol televizyonunu seyretmeyi yeğliyorlar. Hele okuma yazma konusunda kendilerine henüz şans tanınmamış küçük çocuklar için yayımlanan Amerikan yapımı çizgi filmlerin altyazılarla verilmesi ana babaları çileden çıkarıyor.

ÇOCUKLAR VE TELEVİZYON

Zaten çocuklar Portekiz televizyonu açısından hiçbir öncelik taşımıyor. Altyazılı yabancı yapım çizgi filmlerle, hafta içinde yarım saatten fazla zaman ayrılmayan çocuklara, pazar günleri Portekiz yapımı programlarla biraz daha fazla zaman veriliyor. Fakat bu programların kalitesinin de çok düşük olması nedeniyle çocuklar neticede büyüklerin programını izlemek zorunda kalıyor. Öyle ki, büyükler kadar çocukların da gözdesi haline gelen "Un, Dos, Tres" adlı eğlence programının pazartesi geç saatlerde yayımlanması ve bunun çocuk izleyicilerinin uykularını aksatması, sonunda programın gününün ve saatinin değişmesine yol açtı. Geç yayın saatlerinden

Brezilya yapımı diziler, özellikle son beş yıldır, Portekiz televizyonunun gözbebeği. Bir zamanlar Portekiz'in sömürgesi olan Brezilya, şimdi Batı Avrupa'nın en fakir ülkesini duygusal bir "kültür sömürüsü" altında tutuyor.

yakınan ana babaların şikâyet mektuplarına kulak vermek zorunda kalan Portekiz televizyonu, programı hafta sonuna kaydırmak zorunda kaldı.

Gene büyükler kadar çocukların da müptelası olduğu dizi filmler, Portekiz devlet televizyonunun her iki kanalının da en güçlü öğesi. Ancak Portekiz televizyonuna yöneltilen eleştirilerin en önemlilerini bunlar oluşturmuyor. Büyük bir çoğunluk, televizyon vergisi olarak ödediği yılda yaklaşık 18 bin liralık bedeli, yayın saatlerinin azlığına göre çok fazla buluyor. Bir diğer şikâyet nedeniyle yerli yapımların azlığı ve mevcutların da bunaltacak denli sıkıcı ve düşük kaliteli olması. Portekizliler, televizyon yöneticilerinden daha fazla film, daha fazla futbol, daha fazla çocuk programı ve de ağır yaşam koşullarını ile cebelleşen halkın yüzünü biraz olsun güldürecek bol eğlence programları istiyorlar. Portekizli televizyon izleyicilerinin yerine getirilmeyen bir diğer arzusu da, televizyon programlarının biraz Lizbon'un dışında yaşayanların da düşünülerek hazırlanması...

BUGÜNÜN GÖZÜYLE

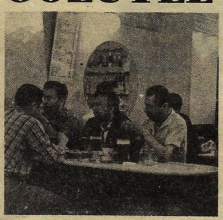

İLBER ORTAYLI

Alkolizme karşı en etkin ve en dirençli yol:

Meyhane kültürü yaşatılmalıdır

Her tarafı birahanelerin sardığı bir İstanbul'dayız. Başka büyük kentlerde bu kadar birahane yok mu, diye soracaksınız. Var, ama böylesine tekdüze değil. Birkaç tip mezenin (mide fesadına uğratatak cinsten) banko arkasından fişle uzatılan ne kadar temiz olduğu belirsiz bardaklardaki biraların etrafına dikilen İstanbullular eve gitmeden, ucuzca aç karnına bira sarhoşluğuyla keyiflenmeye çalışıyorlar. Şu sıralarda İstanbul hayatına damgasını vuran ve eşi bulunmaz son birkaç meyhanenin tarihe karıştığından sıkça söz edilir oldu. İnanoğlu **"Son Mohikan"** olayına bayılır, yoksa bile yaratır. Meyhaneler de her şey gibi zaman içinde değişir. Elverir ki zevk sahipleri var olsun. İstanbul, halen usta meyhanecilere sahip. Rumelihisarı'nda, Beyoğlu'nda Asmalımescit'te, Arnavutköy, Ortaköy'de ve nice semtte her kese uygun yerler var. Ama zevk sahibi adamların sayısından söz etmek lazım. Rumelikavağı'nda son zamanlarda içkili lokantaların önünü otomobil panayırına çevirdiler. Çevre kirlenmesini kimler yaratıyor. Sorumsuz sanayiciler, doğru. Görgüsüz ve düşüncesiz bürokratlar, o da doğru. Ama her şeyden önce küçük insanın kendisi. Bir kadeh rakısını denizi seyrederek yudumlamak dururken; ille de arabamı gözümün önünde isterim diyenlerin yüzünden, Boğaz'ın en sakin yeri otoparka döndü.

Geçmişin meyhaneleri herhalde başkaydı, ama bugünkülerde de başka bir âlem var. Dünün meyhaneleri, erkeklerin demlendiği yerlerdi, son zamanın birahaneleri gibi. Bugün birçok meyhanede kadın-erkek alkolün getirdiği rehavet ve neşeyi birlikte paylaşıyorlar. Eskilerin anlattığı mezeler, bugün bir ölçüde yerini yeni çeşitlere terk etti. Sağda solda biten acemi işi meyhanelerin yaşama şansı yok, kalıcı olan ve ün yapanlar gene ustaların yönettiği yerler.

Bizim toplumumuz, ezelden beri içkiyi sevmiş ve de pek gizlememiştir. Donuz haramı, salyangoz, Müslüman mahallesine girmeyecek bir nesne sayılmış; ama domuz kadar haram olan içkinin keyfinden vazgeçilmemiş. Yüksekçe bir vergiyle içkinin alâsı satılmış, taşralarda da kaçak içki üretimi ustalık derecesine ulaşmış, hâlâ da öyledir. Osmanlı bürokratı içki üretimi ve satışından elde edilen gelirleri yüksek oranda vergilemiş ve **hamr resmi** demiş. Bu gelirleri **hamr mukataası** adı altında çoğunlukla güvenlik görevlilerinden birine ihaleye vermiş. Hazine'ye peşin akça, görevliye iyice bir gelir kalemi.. İstanbul meyhaneleri, kendine özgü ritüeli, meze furyası ve servis ustalığında uzmanlaşmış. İçki tasassubunun şiddetle sürdüğü veya gizli içki içilen bir toplumda olacak şeyler değil bunlar.

Meyhanedeki çubuktarın getirip yaktığı tütün çubuğu, mezelerin dizilişi, meyhane ustasının akşamcıların masasına **"derdinize yanın"** diyerek getirip diktiği mumla, eski meyhanelerin özgün bir ritüeli varmış. Eski meyhaneler; çubuktarı, sakisi, aşçısı, ustasıyla Galata'dakilerin bazıları köçekleriyle uzmanlaşmış kadroların toplandığı yerlermiş adeta. Meyhaneciler, esnaf geleneği içinde faaliyet gösteren lonca'ları olan bir gruptu; meyhaneci olmak için çıraklıktan yetişmek lazımdı ve meyhaneler sayılıydı. Yani her meyhane bir gedikti; bu hükümet yasağından çok her esnaf grubu gibi meyhanecilerin desteklediği bir kuraldı. Adeta bugünkü taksilerdeki plaka tahdidi gibisinden bir âdet ve mekanizma. Meyhanecilik ustadan çırağa geçen bir zenaatı. Bugünkü gibi kolay meyhane açılıp, beceremeyince kapatmak olmazdı. Böyle gedikli meyhanelerin ünlüleri ve her ünlü meyhanenin de kıdemli akşamcıları vardı. Akşamcı birkaç akşam uğramasa, usta nerede diye çırak gönderip sordurturdu. Sarıldığının aksine, meyhaneler, sadece Galata-Beyoğlu'nda değil, İstanbul'un her semtine dağılmıştı. **Evliya Çelebi** meyhaneciler için **"esnaf-ı melûnan-ı menhusan"** deyimini kullanıyor. Melun, menhus, ama yaptıkları işi iyi bilen adamlardı. Doğu edebiyatında ister mutasavvıf, ister rind şair olsun, meyhane üzerine güzel mısralar dizmeyen pek azdır. Meyhane üzerine söylenen bu mısraların benzerini Batı edebiyatında kolay bulamazsınız. Türk-Arap ve İran şiiri meyhaneye saygı ile karışık bir muhabbet duyar. İranlı **Şeyh Bahauddin-i Amili;**

Ez meygede hem besui Hak rahi est
(Meyhaneden Tanrıya yol vardır) der.
Tunuslu **Ebu Nevas**'dan, 18. yüzyılın **Nedim**'ine sembolik veya realist üslupla meyhane, şairin konusudur. Divanda böyle, dergâhta böyle.. Halk hicvinin kahramanı, ayyaşların piri **Bekri Mustafa** fıkrasıyla birlikte her devrin adamı olarak yaşar.

Ya meyhaneye gidemeyen içkiciler ne yapardı acaba? Onlar da **ayaklı meyhane**'den geçinirlerdi, yani kaçak içki satanlardan. Cübbesinin altına doladığı barsağın içindeki kötü rakıyı ağız tarafındaki musluktan maşrapaya doldurarak servis yapan bu ayaklı meyhanelerin müşterisi, sefil sûfela takımıydı. Ama herhalde onlar bile yumruk mezesine, yani kuru içkiye pek iltifat etmezlerdi. Bugün bile bir kuytuda kafayı çekenlerin hiç değilse bir salkım üzümle ekmeği meze yaptıkları görülüyor. Eski meyhanelerin civarında hamal bulunurmuş; kendinden geçen ayyaşları küfeyle taşımak için. Ama küfelik olmak kural değildir, böyle biri konu komşudan önce meyhanedeki kadeh arkadaşlarına rezil olur, giderek aforoz edilir.

İstanbul tarihte birçok içki yasağı yaşamış, meyhaneler kapanmıştır. Bu, içki düşmanlığı veya hükümdarın dindarlığından çok, o devrin gazete kapatma gibi bir olayıdır. Alkolün getirdiği şenlikle veryansın yönetimi eleştiren akşamcılar, kimsenin hoşuna gitmezdi. II. Abdülhamit devrinden beri de bazı meyhanelerin görevliler ize izletilmesi gelenek olmuştur. Uzun süreli içki yasakları, Kanuni devrinde, dindar padişah I. Ahmet devrinde, en şiddetli. Asıl önemlisi şehrin dört bir tarafını, **punçi** denen ve bazılarını yabancı uyrukluların işlettiği dükkânlar sarmıştı. Punçci dediğimiz; bildiğimiz İngiliz **punch**'ın yani çay ve sıcak şerbeti roomla karıştırıp satan dükkânlardı. Aynı işi şekerlemeciler de yapıyormuş. Meyhaneciler; **"punçci ve şekerlemecilerin içki sattığından, ama kendileri gibi vergi vermediklerinden, hele bazılarının yabancı uyruklu olup adamakıllı yükü tuttuklarından"** şikâyet ediyorlardı. **"On yıldır sayısı bini, evet bini aşan şekerlemeci ve punçci dükkânı açılmış."** Anlaşılan Tanzimat dönemi başlarında İstanbullular ayaklarını kafa çekmeye alışmışlar; bu punçci ve şekerlemecilere kadınların da uğrayıp uğramadığını Allah bilir. Meyhaneciler haklı olarak bu dükkânların sayılarının sınırlandırılmasını ve içki satmalarının önlenmesini istiyorlardı. İstanbul içkicilikte, sandviç devri diyebileceğimiz yeni bir devre giriyordu adeta. Derken meyhanelere başka rakipler de çıktı. Avrupa usulüne özenti, güya **balo**'dan sadece ismini alan bildiğimiz pavyon tipi batakhaneler ortaya çıktı. Halkın ağzında bunların adı **"baloz"** a çevrilmiş. 1852'de, Babıâli, burada kumar oynatmayı yasak ediyordu, demek ki, marifeti bol yerlerdi.

Türkiye, henüz dünyanın az içki tüketen ülkelerinden. Türk toplumunun alkolden çürüyen bir toplum olmaması için, meyhane kültürünün yaşaması lâzımdır. Tıkınarak değil, çöplenerek yenen mezelerle yavaş yavaş içmek, bol sohbetle devrilen kadeh sayısını azaltmak, yani içki adabını koruyabilmek; galiba alkolizme karşı en dirençli ve en etkin yol budur.

Meyhanecilik, ustadan çırağa geçen bir zenaatti. Bugünkü gibi kolay meyhane açılıp, beceremeyince kapatmak olmazdı. Böyle gedikli meyhanelerin ünlüleri ve her ünlü meyhanenin de kıdemli akşamcıları vardı. Akşamcı birkaç akşam uğramasa, usta, nerde diye çırak gönderip sordurturdu.

eski-yeni çizgiler

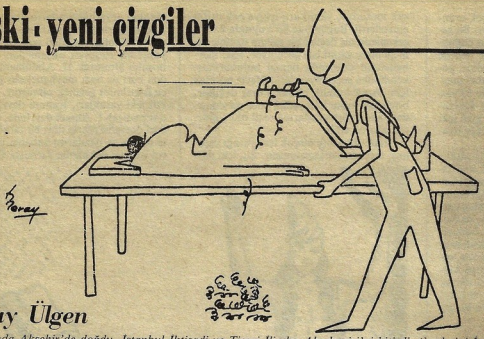

Meray Ülgen

1941 yılında Akşehir'de doğdu. Istanbul Iktisadi ve Ticari Ilimler Akademisi'ni bitirdi. Eserlerini Istanbul Belediyesi Beyoğlu Şehir Galerisi'nde dört defa sergiledi. (1964-1965-1966-1970)

1966 yılında Türkiye Milli Talebe Federasyonu'nun düzenlediği şenlikte yapılan yarışmada, karikatür dalında birincilik ödülü kazandı. 1970'de de 4. Hisar Film Yarışması'nda, karton film dalında, Sermet Çağan'la birinciliği paylaştı.

Uzun süre önce Almanya'ya yerleşen Ülgen, karikatür çalışmalarını yurt dışında da sürdürmektedir. Meray Ülgen evlidir.

arşiv konuşuyor

Atlantik Paktı

1949 yılında Amerika Birleşik Devletleri, yeryüzünün en güçlü ulusu sayılıyordu. Çünkü, "atom bombası"nın tek sahibiydi. Hiroşima ve Nagazaki'de ne kadar güçlü olduğu kanıtlanan bu silah, başka hiçbir ülkede yoktu. Ancak, 22 Haziran 1948 günü başlayan Sovyetler'in Berlin ablukası soğuk savaşın ilk büyük gösterisi oldu. Bu durum, ABD'nin Avrupa'dan kendine müttefikler bulmasını ve bir köprübaşı tutmasını gerektiriyordu.

İşin garip tarafı, Atlantik ötesinde işler duralamakta, savaş sanayiinden barış sanayiine geçiş, enflasyonu körüklemekteydi.

*Her yanda grevler patlak vermekte, dolar sarsıntı geçirmekteydi. ABD'nin Avrupa'ya yönelen ilgisi, **General Marshall**'ın ekonomik planı, **Dean Acheson**'ın da silahlanma konusunda gerçekleştirdiği altyapı çalışmasıyla amacına ulaştı. 2 numaraların bir numarası diye adlandırılan **Acheson, Foster Dulles**'la birlikte, bir Sovyet işgaline karşı oluşturulan Atlantik Paktı'nın gerçek kurucusu oldu. 4 Nisan 1949 günü **"New York Times"** yazarı **James Reston** şöyle diyordu: **"Yeni Atlantis (*) doğdu."** Saat 16.45'di ve 12 kalem Atlantik Paktı'nın 14 maddesinin altına imza attı.*

*12'ler, Paktı vazgeçilmez sayıyorlardı. Norveç, Kremlin'in dostluk antlaşması önerisini geri çevirip, aralarına katılmıştı. ABD'de bu gelişme pek çok politikacı tarafından eleştirildi ve 900 milyon dolar açık veren bir bütçeyle Avrupa'yı yeniden silahlandırmaya kalkışmanın çılgınlık olduğu öne sürüldü. Ne var ki, 26 nisan günü **Stalin**, Berlin ablukasını kaldırmayı kabul etmeye hazır olduğunu bildirince, **Truman**, haklı çıktı. **"Gerekirse, atom bombasını kullanırım"** diyerek, Batılı müttefiklerinin de içini rahatlatmıştı. Ama 1949'un 23 Eylül günü aynı Truman, Sovyetler Birliği'nin de atom bombası patlattığını açıkladı.*

(*)Bir zamanlar var olduğu ve denizlerin dibine gömüldüğü söylenen düşsel kıta.

Parasız Pulsuz...

Partiler çoğaldıkça şakanın, gırgırın, ciddi sözün niteliği de değişiyor. Bu partilerin birinin liderine göre, *'insanlarımız bu hükümet döneminde robotlaşıyor'*muş... Bir başkasının liderine göre de 'iktidarın başı acemi şoförmüş; arabasına *'ehliyeti yoktur'* diye bir levha asmak gerekirmiş. Peki, hepsi sermayeden ve sermayeciden yana olduğuna göre aralarındaki ayrım bu kadar mı? Ha Ali Hoca, ha Hoca Ali öyle değil mi?

Sermayeden yana olan partilerin liderleri düzenlemezler partinin politikasını, bunu partilerin ardındaki sermaye gücü düzenler. Bunlar sahnede sanki düzenliyorlarmış gibi gerdan kıvırırlar. Muhalefetleri de, kafa tutmaları da boşunadır. Baksanıza hiç sermayeye çatıyorlar mı? Birbirlerine çatıyorlar. 'Sen ülkeyi yönetemezsin de, ben daha iyi yönetirim.' Söyledikleri budur. "Peki, sen kimin adına iyi yönetirsin, öteki kimin adına kötü yönetir?" Bu soruların yanıtını vermezler, çünkü hepsi de sermayeci adına konuşur.

Bakın her birinin kökenine ya sermayeden yana avukatlır, ya sermayeden yana genel yöneticidir, ya sermayeden yana bürokratır. Devletin içine girdiğinde de sermayeciden yanadır, dışına çıktığında da... Bunların hepsini çömlekçinin testileri gibi kulpundan tutup bir duvar dibine dizmeli. Duvar dibine dizdikten sonra da doğru oturup, doğru konuşmalı.

"Kimler konuşacak?"

"İşçiden yana, emekten yana partiler."

Emekten, işçiden yana yeni düzen içinde kurulmuş partilerin neden birleşmesi, biraraya gelmesi gerekli, sorunu böyle koyunca daha iyi anlaşılıyor. Sermayenin dini de, imanı da, Tanrısı da yoktur. Acımaz, üzülmez, vurdu mu uzatır. Sermaye birbiriyle kanlı bıçaklı da olsa, iş emekle işçiyle çatışmaya geldi mi candan kardeş olur, birbirlerine kenetlenir. Örneği mi 27 Mayıs, 12 Mart, daha sonraki... Bakın sermayeye hiç elleşen oldu mu? Hangi kabak patladı ise işçinin, emekçinin ve onlardan yana olanların başında patladı.

Emekten, işçiden yana olan partilerin hepsinin hemen birbiriyle kaynaşması, kucaklaşması gerekir. Tersi bozgunculuktur, karşı yana geçmektir. Öyle bir dönemde yaşıyoruz ki, bu dönemi demokrasiyi bütün pürüzlerinden temizleyerek aşamazsak, bu kez başta daha büyük kazanlar kaynatırlar. Hem de demokrasi adına kaynatırlar, emekçiler, işçiler de bizi istiyor diye boza pişirirler. Bu dönem bütün dönemlerden önemlidir. Öteki dönemlerde aldanan da, aldatan da bir oranda belli oluyordu. Bu dönemde kimin aldattığı, kimin aldandığı birbirine karıştı. Daha da karışacağından başka. Bir ortadirek lafı çıkardılar nasıl gözbağcılığı ettiler. Olmayan da kendini - bu ortadirek neyse - ortadirekten sandı. Ortadirek burjuvazi mi? Hayır değil. Ortadirek işçiler mi? Hiç değil... Baksanıza Türk-İş'in bile ta burasına geldi. Sağdaki sendikacı Şevket Yılmaz, bir kolayını bulsa bırakıp gidecek!...

Bu kez aldatma, kandırma dönemi çok önemli. Bir beş yıl daha kazandılar mı, sermayeci ile başa çıkılmaz. Çoktan holdingleştiler, bundan sonra gelsin trösler, karteller... Dış anlaşmalar, dış bağlantılar. Bunlar da yıllar alır... Solcu bir iktidar gelse bile ister istemez sağın boyunduruğu altına girer. Görüyorsunuz, Batıda solcu iktidarlar ne yapıyor? Hemen sermayecilerin dümen suyuna giriyor. Hem de durmuş, oturmuş toplumlar olduğu halde... Hem de çok iyi örgütlenmiş işçileri olduğu halde... Bizde işçi şinanay, köylü nananay, memurlar sesini çıkaramaz, emekliler, dullar, yetimler susar, esnaf kaderine razı olur... Kim bunlara dur diyebilir.

Aman bu önümüzdeki üç beş yıl çok önemlidir. Soldakiler de, sağdakiler gibi kenetlenmezlerse, biraraya gelmezlerse yandıklarının resmidir. İnce solculuk, kalın solculuk, ben bilirim solculuğu, sen bilmezsin solculuğu geçti. Özgürlüğü olan, olmayan solda kim varsa, bir araya gelip, kenetlenip, iktidar olunabilirse iktidar olarak, güçlü bir muhalefet olunabilirse güçlü bir muhalefet olarak sermayecinin karşısına çıkıp demokrasiyi kurtarmak gereklidir. Başkaca da çaresi yoktur. Solu darmadağınık yakalarlarsa, bundan sonra gelen daha acımasız olur. Görmüyor musunuz sermaye, para pul istemez, keselerinden on para çıkmayacak *affı* bile çıkarmak istemiyorlar. Af keselerine mi dokunur? Yoooo! Ne olur, ne olmaz bu silah da elimde bulunsun!... Anlaşılmıyor mu?

Anket Defteri

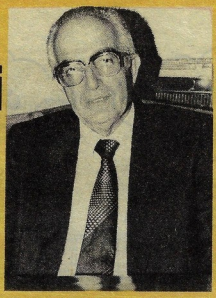

NEVZAT AYAZ

İSTANBUL VALİSİ

İstanbul Valisi Nevzat Ayaz, 1930 yılında Çankırı'nın Kurşunlu ilçesi Bayramören Nahiyesinde dünyaya gelmiştir. Babası İsmail Bey'dir. İlkokulu Bayramören nahiyesinde bitirdikten sonra ortaokulu Ankara'da okumuş. Lise tahsilini Polis Koleji'nde yapmıştır. Ankara Hukuk Fakültesi 1953-1954 ders yılı mezunudur. İlk olarak Emniyet Genel Müdürlüğü 3. ve 4. Şube Müdürlükleri'nde Komiser Muavini ve Komiser olarak görev yapmıştır. Müteakiben Polis Enstitüsü Yüksek Uzmanlık kursuna katılmıştır. Bu kursu bitirdikten sonra yedeksubay olarak İstanbul İstihkâm Okulu'nda askerlik hizmetini tamamlamıştır. 1956 yılında Ankara Emniyet Müdürlüğü 1. Şube Müdürlüğü'nde komiser ve başkomiser olarak çalışmıştır. 1959 yılında Sinop'a Emniyet Müdürü tayin edilmiştir. 1959 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü 4. Şube Müdür Muavini ve 1961 yılında da 4. Şube Müdürü olarak çalışmalarını sürdürmüştür. 1966 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü 1'inci Daire Başkanlığı'na ve 1969 yılında da Emniyet Genel Müdür Muavinliği'ne atanmıştır. 1971-1972 yıllarında Balıkesir Emniyet Müdürü iken 1972 senesinde tekrar Emniyet Genel Müdür Muavinliği'ne getirilmiştir. 1975 yılında Zonguldak Valiliği'ne tayin edilmiş ve Zonguldak Valisi iken 4.12.1979 tarihinde İstanbul Valiliği'ne atanmıştır. Sacide Hanım'la evli iki çocuk babasıdır.

Sizce en büyük mutsuzluk nedir? *Vatanına, milletine ve tüm insanlara hizmet edememek.*
Nerede yaşamak isterdiniz? *Türkiye'de ve İstanbul'da.*
Sizce yeryüzünde gerçek mutluluk nedir? *İnsanlığa hizmet etmek.*
Hangi hataları bağışlarsınız? *Vatana, millete, devlete zararı olmayan ve kasıt taşımayan hatalar.*
En sevdiğiniz tarihi kişilikler? *Atatürk, Fatih.*
En sevdiğiniz besteci? *Tüm besteciler.*
Bir erkekte en çok hangi özelliklere değer verirsiniz? *Dürüstlük, mertlik, çalışkanlık.*
Bir kadında? *Dürüstlük, zerafet, çalışkanlık.*
En büyük erdem nedir? *İnsanlığa yararlı olmak.*
En sevdiğiniz uğraş? *İnsanlığa faydalı olacak her türlü çalışma.*
Kimin ya da kimlerin yerinde olmayı isterdiniz? *Kendi yerimde olmayı isterim.*
Başlıca karakter özelliğiniz? *Çalışmak, çalışmak, çalışmak.*
Dostlarınızda en çok değer verdiğiniz özellikler? *Samimiyet.*
En büyük yanılgınız? *Herkesi kendim gibi samimi kabul etmem.*
Mutluluk rüyanız? *İnsanlara üstün hizmetler verebilmek.*
Sizin için en büyük felaket ne olabilirdi? *İstanbul'a hizmet edememek.*
Ne olmak isterdiniz? *İnsanlığa hizmet edecek herhangi bir mevkii.*
En sevdiğiniz renk? *Alâimi sema.*
En sevdiğiniz çiçek? *Tüm çiçekler.*
En sevdiğiniz kuş? *Hepsini severim.*
En sevdiğiniz yazar? *Günümüzün tüm yazarları.*
En sevdiğiniz şair? *Bütün şairler.*
Tarihte en çok takdir ettiğiniz kadın kahraman? *Nene Hatun.*
En sevdiğiniz isimler? *Eşimin ve çocuklarımın isimleri Sacide, Nesrin, Tülin.*
En nefret ettiğiniz şey? *Riyakârlık.*
Tarihte en nefret ettiğiniz kişiler? *Riyakârlar.*
Hayran olduğunuz askeri başarılar? *Atatürk'ün tüm askeri başarıları.*
Hayranlık duyduğunuz reformlar? *Atatürk reformları.*
Hangi doğal yeteneğe sahip olmak isterdiniz? *Kendi yeteneklerimden memnunum.*
Nasıl ölmeyi isterdiniz? *Allah gecinden versin.*
Şu anki ruh haliniz? *İstanbul'a hizmet aşkının vermiş olduğu heyecanla doluyum.*
Yaşam ilkeniz? *Dürüst olmak.*
En sevdiğiniz şehirler? *İstanbul.*
En sevdiğiniz semtler? *İstanbul'un her yeri*
Sizce İstanbul nasıl bir şehir? *Dünyanın en güzel şehri.*

DERT BABASI

Vural Sözer

CİDDİYET'TEN SİYASET'E

Hasan Cemal, kısa ve kesin konuşur. Geçende, telefonla aradı: *"Baba... tam şenlik mektuplar geliyor. Şu Dert Babası'na devam etsene"* dedi. *"Ciddiyet yok, nerde edeceğim?"* dedim. *"Siyaset'in içinde..."* dedi. *"Bir orada atmemiştim... Olur, devam ederim"* dedim.

Hadi hayırlısı... Başlıyorum.

BU DA GEÇER YAHU!

Okul çağında çocukları olan, Veli Sakin yazıyor:

"Sayın Dert Babası, Milli Eğitim Bakanı Vehbi Dinçerler, kitap yazma seferberliği ilan etmiş!.. Gazetelerden okuduğuma göre, 1200 eğitimciyi 1400 ders kitabı yazmakla görevlendirmiş! Yanıtlamanız rica ısıyla size bu konuda üç soru yöneltmek istiyorum:

Birincisi, Dinçerler hangi akla hizmet ediyor? İkincisi, en iyi ders kitabı size hangisidir? Üçüncüsü, bu kitaplar ne olacak?

Zahmetine teşekkür eder, ellerinden öperim, Baba."

Sırasıyla yanıt veriyorum Veli oğlum:

Birincisi, kendi aklına hizmet ediyor. İkincisi, günün birinde Dinçerler oturur anılarını yazarsa, o kitap, gelecekteki Milli Eğitim Bakanları için en yararlı ders kitabı olacaktır. Üçüncüsü, bu kitaplar ilerde, Sahaflar Çarşısı'nın en antika kitapları arasında yer alacaktır. Ve, Dinçerler, hazır Arap turistler buradayken, kitapları el yazması yazdırmadığına fevkalâde hayıflanacaktır.

GEL GEL GÜMÜLE!

Emine Evden yazıyor:

"Muhterem Beyefendi, bendeniz altmışlı yıllarına yaklaşmış bir dulum. Oldukça varlıklı sayılırım. Nur içinde yatsın, kocam epeyce mal mülk bıraktı. Kirada dairelerim var. Köprü ve Keban gelir ortaklığı senetlerim var... Tek başıma yaşıyorum. Parasal bakımdan Allahıma çok şükür hiçbir sıkıntım yok. Sıkıntım, bizim mahallenin bakkalından. Adam, ne zaman dükkânına girsem, kanca burnunun kanatlarını palamut yakası gibi şişire şişire, Eminem türküsünü söylüyor:

Kolunda pilezukler
Parmaunoa yüzükler
Uy sana dolanayım
Uy uy Emunem
Ne dur bu guzellukler
Ne dur bu guzellukler

Ne demek istiyor acaba Beyefendi?"

Hanımefendi, şimdilik demek istediği ortada. Yalnız, fazla oyalamayın. Bilmem farkında mısınız, bu yaz bütün diskolarda o söylediğiniz türküden sonra Dom Dom Kurşunu çalınıyor. Adamın tepesini attırmayın.

En derin saygılarımla.

YOLCU YOLUNDA GEREK

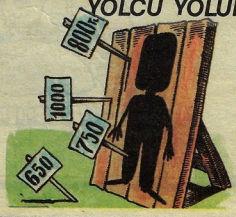

Abbas Yolcu Erzurum'dan yazıyor:

"Başbakan Sayın Özal, Doğu gezisinde çok ilginç sözler ediyor: 'Bütün ana rakamlar Türkiye'nin ciddi bir şekilde geliştiğini göstermektedir... Türkiye, iyi yoldadır...' buyuruyor. Ne dersin Baba?"

Valla evladım, Sayın Özal'ın ana rakamlar dedikleri, bana kalırsa Anavatan'ın rakamları olsa gerek... Ben çarşıda öyle baba rakamlar görüyorum ki, okumaya matematik bilgim elvermiyor!

İyi yol deyimine gelince... Yine bana kalırsa, Türkiye iyi yoldan çok, doğru yolda gibi görünüyor, Abbas.

insanlar...

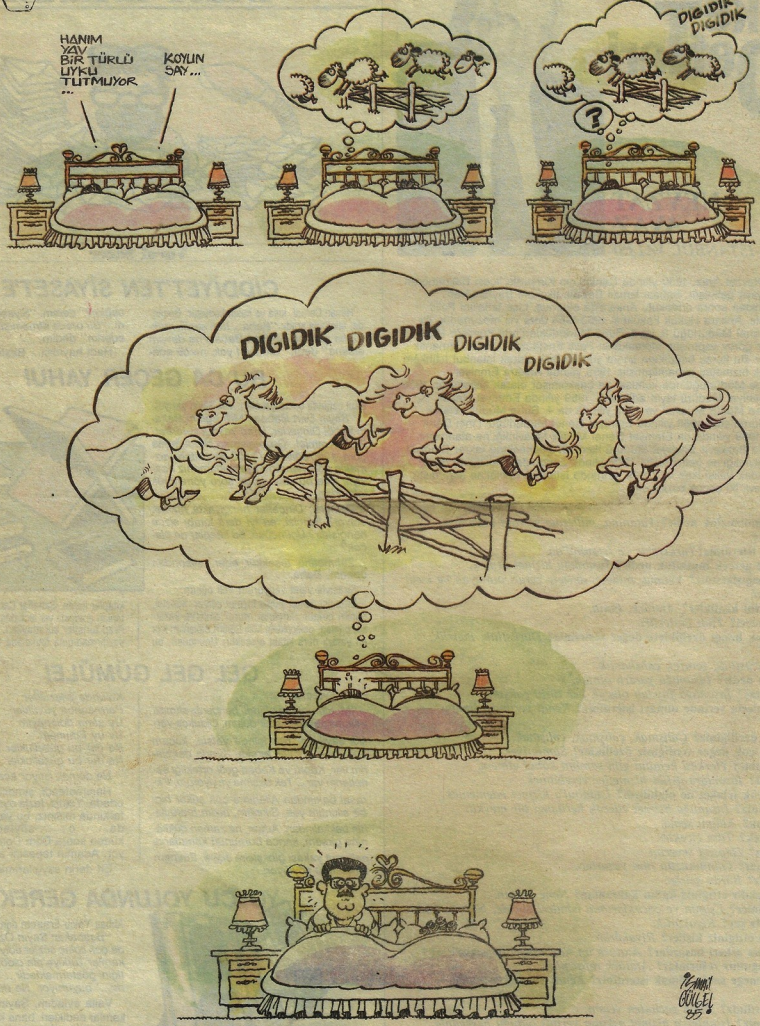

İsmail Gülgeç